

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

06.04 - МКР. 2159 «С» 2023.11.23. 010. ПЗ

РУДЕНОК ПАВЛО ВОЛОДИМИРОВИЧ

2024 р.

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
Факультет захисту рослин, біотехнологій та екології**

УДК 502.175/675(477.87)

ПОГОДЖЕНО
Декан факультету

захисту рослин, біотехнологій
та екології

_____ **Коломієць Ю.В.**
« ____ » _____ 2024 р.

ДОПУСКАЄТЬСЯ ДО ЗАХИСТУ
Завідувач кафедри

екології агрофери та
екологічного контролю

_____ **Наумовська О.І.**
« ____ » _____ 2024 р.

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему: **«Особливості проведення стратегічної екологічної оцінки на
прикладі міста Івано-Франківськ»**

Спеціальність _____ **101 «Екологія»** _____
(код і назва)

Освітня програма «Екологія та охорона навколишнього середовища»

Орієнтація освітньої програми освітньо-професійна _____
(освітньо-професійна або освітньо-наукова)

Гарант ОПП, д.б.н., професор _____
(науковий ступінь та вчене звання) (підпис)

Гайченко В.А.
(ПІБ)

Керівник магістерської роботи
к. с.-г. наук, доцент _____
(науковий ступінь та вчене звання) (підпис)

Паламарчук С.П.
(ПІБ)

Виконав магістр II р.н. _____
(підпис)

Руденок П.В.
(ПІБ студента)

КИЇВ-2024

**Національний університет біоресурсів
і природокористування України
Факультет захисту рослин, біотехнологій та екології
Кафедра екології агросфери та екологічного контролю**

**Освітній ступінь «Магістр»
Спеціальність 101 «Екологія»**

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
екології агросфери та екологічного
контролю
_____ **Наумовська О.І.**
« ____ » _____ 2024 р.

**З А В Д А Н Н Я
НА ВИПУСКНУ
МАГІСТЕРСЬКУ РОБОТУ СТУДЕНТУ
Руденку Павлу Володимировичу**

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи **«Особливості проведення стратегічної екологічної оцінки на прикладі міста Івано-Франківськ»**

керівник роботи к.с.-г.н., доцент Паламарчук Світлана Петрівна,

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

2. Строк подання студентом роботи 15 жовтня 2024 року

3. Вихідні дані до роботи: карти, табличний матеріал, висновки

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):

4.1. Проаналізувати основні законодавчі, нормативні, правові документи щодо проведення екологічної оцінки та стратегічної екологічної оцінки в Україні

4.2. Провести дослідження щодо особливостей проведення стратегічної екологічної оцінки за кордоном

4.3. Здійснити аналіз документів державного планування міста Івано-Франківськ

4.4. Проаналізувати дані поточного стану навколишнього середовища міста Івано-Франківськ

5. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	Паламарчук С.П.		
2	Паламарчук С.П.		
3	Паламарчук С.П.		

6. Дата видачі завдання 1 вересня 2023 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів випускної магістерської роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Складання літературного списку згідно теми	Вересень-жовтень	
2	Обробка і оформлення вихідних даних	Листопад-грудень	
3	Опрацювання та узагальнення інформації	Лютий-березень	
4	Формування висновків і рекомендацій	Травень-вересень	

Магістр

_____ (підпис)

_____ (прізвище та ініціали)

Керівник роботи

_____ (підпис)

_____ (прізвище та ініціали)

РЕФЕРАТ

Дипломна робота складається з: 77 с., табл. - 5, рис. - 9, списку використаних джерел – 56.

Об'єкт дослідження: нормативні, законодавчі та правові документи.

Предмет дослідження: стратегічна екологічна оцінка міста Івано-Франківськ

Мета дослідження – забезпечення високого рівня захисту довкілля, безпеки життєдіяльності населення та охорони його здоров'я, сприяння інтеграції екологічних міркувань і підготовку документів державного планування з метою досягнення сталого розвитку.

Стратегічна екологічна оцінка - процедура визначення, опису та оцінювання можливих негативних наслідків виконання та реалізації документів державного планування для довкілля. СЕО, як інструмент планування сприяє якості розробленню планів, програм, стратегій тощо.

СЕО – це новий інструмент реалізації екологічної політики, який базується на простому принципі: легше запобігти негативним для довкілля наслідкам діяльності на стадії планування, ніж виявляти та виправляти їх на стадії впровадження стратегічної ініціативи.

Ключові слова: оцінка впливу на довкілля, стратегічна екологічна оцінка, екологічна політика, Івано-Франківськ.

ЗМІСТ

ВСТУП	7
I. МЕТОДОЛОГІЯ ПРОВЕДЕННЯ СЕО	9
1.1. Особливості формування нормативно-правової бази в Україні	9
1.2. Алгоритм та етапи проведення СЕО	13
1.3. Підготовка заяви про обсяг СЕО	19
2. ХАРАКТЕРИСТИКА ПОТОЧНОГО СТАНУ ДОВКІЛЛЯ ІВАНО- ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	26
2.1. Характеристика та прогностичні зміни	26
2.2. Основні екологічні проблеми Івано-Франківської області	44
3. СТРАТЕГІЧНА ЕКОЛОГІЧНА ОЦІНКА МІСТА ІВАНО- ФРАНКІВСЬК	49
3.1. Зобов'язання у сфері охорони довкілля	49
3.2. Обґрунтуванням вибору виправданих альтернатив	52
3.3. Заходи, передбачені для здійснення моніторингу наслідків виконання Програми для довкілля, у тому числі для здоров'я населення	58
ВИСНОВКИ	68
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	71

ВСТУП

На сучасному етапі розвитку суспільства все більшого значення у міжнародній, національній і регіональній політиці набуває концепція збалансованого (сталого) розвитку, спрямована на інтеграцію економічної, соціальної та екологічної складових розвитку. Поява цієї концепції пов'язана з необхідністю розв'язання екологічних проблем і врахування екологічних питань в процесах планування та прийняття рішень щодо соціально-економічного розвитку країн, регіонів і населених пунктів.

Стратегічна екологічна оцінка - процедура визначення, опису та оцінювання можливих негативних наслідків виконання та реалізації документів державного планування для довкілля. СЕО, як інструмент планування сприяє якості розробленню планів, програм, стратегій тощо.

СЕО – це новий інструмент реалізації екологічної політики, який базується на простому принципі: легше запобігти негативним для довкілля наслідкам діяльності на стадії планування, ніж виявляти та виправляти їх на стадії впровадження стратегічної ініціативи.

Метою СЕО є забезпечення високого рівня захисту навколишнього середовища, безпеки життєдіяльності населення та охорони його здоров'я, сприяння інтеграції екологічних міркувань і підготовку документів державного планування з метою досягнення сталого розвитку.

СЕО упродовж останнього десятиріччя застосовується в багатьох країнах світу. Проведення СЕО в ЄС регулюється Директивою 2001/42/ЄС про оцінку впливу окремих планів і програм на навколишнє середовище. Основні положення цієї Директиви стали підґрунтям для підготовки Протоколу про стратегічну екологічну оцінку до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті (Конвенція Еспо).

Протокол про СЕО був підписаний у травні 2003 р. в Києві на 5-й Всеєвропейській конференції міністрів охорони навколишнього середовища «Довкілля для Європи».

У 2013–2014 рр. вперше в Україні стратегічна екологічна оцінка проводилася для стратегії регіонального розвитку, а саме для Стратегії розвитку Дніпропетровської області на період до 2020 року. Це відбулося за сприяння проектів міжнародної технічної допомоги «Розбудова спроможності до економічно обґрунтованого планування розвитку областей і міст України» і «Місцевий економічний розвиток міст України», що впроваджуються відповідно Конференційною радою Канади.

1. МЕТОДОЛОГІЯ ПРОВЕДЕННЯ СЕО

1.1. Особливості формування нормативно-правової бази в Україні

Основними міжнародними правовими документами щодо СЕО є Протокол про стратегічну екологічну оцінку (Протокол про СЕО) до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті (Конвенція ЕСПО), ратифікований Верховною Радою України (№ 562-VIII від 01.07.2015), та Директива 2001/42/ЄС про оцінку впливу окремих планів і програм на навколишнє середовище, імплементація якої передбачена Угодою про асоціацію між Україною та ЄС.

Засади екологічної політики України визначені Законом України «Про основні засади (Стратегію) державної екологічної політики на період до 2020 року» (ухвалено Верховною Радою України 21 грудня 2010 року). В цьому законі СЕО згадується в основних принципах національної екологічної політики, інструментах реалізації національної екологічної політики та показниках ефективності Стратегії.

Зокрема, одним із показників цілі Стратегії "Інтеграція екологічної політики та вдосконалення системи інтегрованого екологічного управління" є показник "Частка державних, галузевих, регіональних та місцевих програм розвитку, які пройшли стратегічну екологічну оцінку – відсотків" Закон України «Про стратегічну екологічну оцінку» був прийнятий Верховною Радою України 20 березня 2018 року та 10 квітня 2018 року підписаний Президентом України.

Даний Закон вступив в дію з 12 жовтня 2018 року. Відповідно до Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» в Україні впроваджується механізм стратегічної екологічної оцінки (СЕО), який діє в країнах Європейського Союзу та передбачає, що всі важливі документи, зокрема, державні програми, містобудівна документація, тощо, повинні, у першу чергу, проходити стратегічну екологічну оцінку з урахуванням необхідних імовірних ризиків тих чи інших дій для довкілля.

Наказом Міністерства екології та природних ресурсів України від 10.08.2018 № 296 затверджені методичні рекомендації з стратегічної екологічної оцінки, які рекомендовані для використання центральними та місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, спеціалістами і науковцями, залученими до консультацій, а також представниками громадськості, які будуть брати участь у стратегічній екологічній оцінці.

Відповідно до Постанови КМУ від 23 січня 2019 р. № 45, до ряду Постанов Кабінету Міністрів України було внесено зміни, які зумовлюють застосування стратегічної екологічної оцінки для документів державного планування, зокрема до генеральних планів території та можливості фінансування процедури СЕО з фондів місцевих бюджетів.

З метою досягнення стратегічних цілей, визначених Основними засадами (стратегією) державної екологічної політики України на період до 2020 року, Кабінетом Міністрів України 25 травня 2011 року було затверджено Національний план дій з охорони навколишнього природного середовища України на період із 2011 року по 2015 роки.

В ньому для досягнення цілі «Інтеграція екологічної політики та удосконалення системи інтегрованого екологічного управління» у пункті 158 було заплановано «Підготовку та подання на розгляд Кабінету Міністрів України законопроекту щодо внесення змін до Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» стосовно обов'язкового врахування засад екологічної політики у проектах державних, секторальних (галузевих), регіональних стратегій і програм під час проведення стратегічної екологічної оцінки», а пунктом 160 передбачено «Підготовку та подання на розгляд Кабінету Міністрів України законопроекту щодо запровадження стратегічної екологічної оцінки з метою гармонізації з Директивою 2001/42/ЄС» [10].

У рамках підготовки до підписання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом наказом Міністерства екології та природних ресурсів України від 17.12.2012 року № 659 був затверджений Базовий план

адаптації екологічного законодавства України до законодавства Європейського Союзу (Базовий план апроксимації), в якому також було передбачено прийняття нормативно-правового акта (закону) про запровадження СЕО, що має визначити процедуру та основні вимоги до СЕО відповідно до Директиви 2001/42/ЄС та Протоколу про СЕО [11].

27 червня 2014 року між Україною та Європейським Союзом була підписана Угода про асоціацію, яка передбачала разом із багатьма документами інтеграцію екологічного законодавства у законодавство України. Це запровадження стосувалося 26-ти Директив ЄС та 3-х Регламентів ЄС, включаючи Директиву 2001/45/ЄС про оцінку впливу окремих планів і програм на навколишнє середовище.

Після набуття чинності Угоди перед Україною постало завдання із впровадження таких положень Директиви 2001/42/ЄС:

- визначення уповноважених органів та прийняття національного законодавства;
- розробка процедури, за допомогою якої визначатиметься, які плани та програми потребують стратегічної екологічної оцінки, та вимог про те, що плани або програми, щодо яких стратегічна екологічна оцінка є обов'язковою, підлягають такій оцінці;
- розробка процедури консультацій з органами, що відповідальні з питань охорони навколишнього середовища та процедури консультацій із громадськістю;
- встановлення домовленостей із іншими країнами щодо обміну інформацією та проведення міжнародних консультацій.

У 2015 році Верховна Рада України ратифікувала Протокол про стратегічну екологічну оцінку до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті (Закон України від 01.07.2015 року №562-VIII).

Після реалізації таких концептуальних етапів національне законодавство України потребувало закріплення обов'язковості стратегічної екологічної

оцінки стратегій, програм та планів, що стосуються соціально-економічного розвитку регіонів, розвитку галузей економіки, просторово-територіального розвитку та використання природних ресурсів.

Тому, важливим і прогресивним кроком для України стало ухвалення 20 березня 2018 року Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» №2354-VIII. Цей Закон регулює відносини у сфері оцінки наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, виконання документів державного планування та поширюється на документи державного планування, які стосуються сільського господарства, лісового господарства, рибного господарства, енергетики, промисловості, транспорту, поводження з відходами, використання водних ресурсів, охорони довкілля, телекомунікацій, туризму, містобудування або землеустрою (схеми) та виконання яких передбачатиме реалізацію видів діяльності (або які містять види діяльності та об'єкти), щодо яких законодавством передбачено здійснення процедури оцінки впливу на довкілля, або які вимагають оцінки, зважаючи на ймовірні наслідки для територій та об'єктів природно-заповідного фонду та екологічної мережі, крім тих, що стосуються створення або розширення територій та об'єктів природно-заповідного фонду [12].

Стратегічна екологічна оцінка є дуже важливим екологічним інструментом при плануванні територіальної структури міст, використання води для потреб виробництва і житлово-комунального господарства, управління відходами, розвитку мереж дорожнього руху (особливо на території великих міст), розвитку транспортної структури (громадського транспорту), ландшафтного планування в умовах урбоекосистем [13].

Якщо до прийняття цього Закону під час розробки державних, місцевих або галузевих програм оцінювали лише можливі економічні переваги того чи іншого шляху розвитку, то відтепер враховують і наслідки впливу будь-яких ініціатив на довкілля у довгостроковій перспективі. Відповідно до Закону процедура СЕО має включати такі етапи:

- визначення обсягу стратегічної екологічної оцінки;

- складання звіту про стратегічну екологічну оцінку;
- проведення громадського обговорення та консультацій;
- врахування звіту про стратегічну екологічну оцінку, результатів громадського обговорення та консультацій;
- інформування про затвердження документа державного планування;
- моніторинг наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення.

На виконання пунктів 6 та 7 частини першої статті 6 Закону «Про стратегічну екологічну оцінку», а також для покращення якості СЕО Міністерство екології та природних ресурсів України розробило та затвердило Наказом від 10.08.2018 року № 296 «Методичні рекомендації здійснення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування» [14].

У цих методичних матеріалах надаються:

- характеристика суб'єктів стратегічної екологічної оцінки та їх функцій у процедурі СЕО;
- підходи для забезпечення ефективного здійснення СЕО;
- описи етапів СЕО та їх детальна характеристика;
- рекомендації та варіанти проведення кожного етапу;
- аналітичні інструменти СЕО;
- приклади структури звітів про СЕО та довідок, що оформляються згідно з процедурою, а також приклади самих звітів [15].

Сьогодні СЕО в Україні знаходиться на етапі який потребує подальшого розвитку з урахуванням кращих міжнародних практик, а також на основі власного досвіду [16].

1.2. Алгоритм та етапи проведення СЕО

Розробка СЕО проводиться згідно Закону України „Про стратегічну екологічну оцінку” та у відповідності з Наказом Міністерства екології та природних ресурсів України від 10.08.2018 № 296 «Про затвердження

Методичних рекомендацій із здійснення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування».

Відповідно до статті 9 Закону етапами здійснення СЕО є:

- 1) визначення обсягу СЕО;
- 2) складання звіту про СЕО;
- 3) проведення громадського обговорення та консультацій;
- 4) врахування звіту про СЕО, результатів громадського обговорення та консультацій;
- 5) інформування про ухвалення документів державного планування (далі ДПП);
- 6) моніторинг наслідків для довкілля і здоров'я населення.

Особливістю методології використаної в даному звіті є створення на підготовчому етапі робочої групи із СЕО.

Етап 1. Підготовчий

- 1.1. Ухвалення рішення про проведення СЕО.
- 1.2. Створення Робочої групи з СЕО та забезпечення її постійної взаємодії з усіма розробниками Програми.
- 1.3. Визначення кола органів влади, які братимуть участь у консультаціях.
- 1.4. Визначення кола зацікавлених сторін і необхідного ступеня залучення громадськості до консультацій та участі.
- 1.5. Інформування громадськості. Вимоги щодо інформування громадськості сформульовані в ст. 5 "Конвенції про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля" (Орхуська конвенція). Інформування громадськості є важливою складовою на усіх етапах СЕО.

Етап 2. Визначення сфери охоплення СЕО

- 2.1. Визначення ключових екологічних проблем. Огляд екологічних проблем необхідний для того, щоб допомогти зосередити СЕО на тих складових довкілля, які є важливими для громади. Робоча група із СЕО має

визначити головні екологічні проблеми територіальної громади та регіону на основі аналітичних матеріалів. Рейтинг цих проблем може бути визначений шляхом експертного опитування членів Робочої групи із СЕО, а також більш широкого соціологічного опитування.

2.2. Визначення просторових і часових меж оцінки.

Просторовий масштаб оцінки має охоплювати природні, соціально-економічні та культурні ресурси й взаємозв'язки між ними, а також практику землекористування, на яку може потенційно вплинути будь-який з розроблених альтернативних сценаріїв.

2.3. Проведення консультацій з природоохоронними органами та органами охорони здоров'я щодо того, яка інформація має бути включена до звіту про СЕО.

2.4. Підготовка та подання замовником до уповноважених органів заяви про визначення обсягу СЕО програми.

2.5. Визначення плану дій і графіка проведення СЕО.

Етап 3. Оцінка екологічної ситуації на території громади чи регіону

3.1. Збір та аналіз інформації про стан складових довкілля, включаючи значення ключових екологічних показників.

Необхідно визначити складові довкілля (як екологічні, так і соціальнокультурні), на яких буде зосереджено увагу СЕО. Важливо визначити ключові показники, які характеризують стан складових довкілля (наприклад, показники якості води, показники стану здоров'я населення тощо). Ці показники дадуть можливість особам, які приймають рішення, оцінити зміни у довкіллі, зосередивши увагу на тих параметрах, які реагуватимуть на зміни й створюватимуть зворотний зв'язок, а також на тих параметрах, моніторинг яких буде ефективним. Зібрана інформація дасть можливість оцінити стан довкілля.

3.2. Проведення SWOT-аналізу з точки зору екологічної ситуації.

SWOT-аналіз дає можливість виявити сильні й слабкі сторони екологічної ситуації в місті чи регіоні, а також можливості й загрози, які

впливатимуть на екологічну ситуацію. Виявлення загроз сприятиме оцінці їхнього впливу на довкілля, а визначення можливостей сприятиме пошуку шляхів зменшення впливу планованої діяльності на довкілля.

3.3. Проведення аналізу трендів стану довкілля.

Якісна оцінка екологічних проблем розвитку територіальної громади чи регіону в минулому (з наголосом на головні тенденції та очікувані проблеми) є основою для початку розроблення документації із СЕО. У багатьох випадках 50% і більше загального часу на проведення СЕО витрачається саме на визначення базового рівня стану довкілля. Водночас такий аналіз дозволяє оцінити альтернативи пропонованій програмі розвитку міської територіальної громади, обумовлені об'єктивними тенденціями зміни стану довкілля.

Етап 4. Проведення СЕО (оцінка запропонованих заходів щодо впливу на довкілля та відповідність регіональним екологічним цілям)

4.1. Оцінка ступеню врахування регіональних екологічних цілей в стратегічних і оперативних цілях Програми.

Група з СЕО оцінює ступінь врахування природоохоронних регіональних цілей в рамках пропонованої Програми розвитку. Для цього використовуються екологічне законодавство, регіональні стратегічні документи та екологічні програми.

4.2. Проведення консультацій з громадськістю щодо екологічних цілей.

Результати оцінки ступеню врахування регіональних екологічних цілей слід обговорити з громадськістю для того, щоб зібрати зауваження та пропозиції і врахувати їх в документації з СЕО.

4.3. Визначення можливих чинників змін антропогенного та природного характеру.

Чинники змін у територіальній громаді можуть бути антропогенними або природними. До чинників змін відносять також регіональну політику та управлінські дії. Зміни екологічної ситуації в громаді часто обумовлені синергетичною взаємодією економічних, адміністративних, демографічних і

соціально-культурних чинників, а також рівнем розвитку промисловості, сільського господарства, науки і технологій.

Чинниками змін можуть бути розширення або скорочення певних галузей економіки (гірничодобувна промисловість, енергетика, сільське господарство, переробна промисловість, лісове господарство тощо); зміна моделей міського та сільського розвитку; розширення або звуження взаємодії між органами державної влади, органами місцевого самоврядування, бізнесом і громадськими організаціями; зміни чисельності населення в територіальній громаді; зміни у практиці землекористування тощо.

Важливо також виокремити чинники локального рівня і чинники, пов'язані з регіональними, національними та глобальними впливами. Чинники більш високого рівня часто пов'язані з національною політикою та міжнародними угодами, спрямованими, наприклад, на збалансований розвиток, збереження біорізноманіття, протидію зміні клімату.

4.4. Проведення оцінки впливу

Програми на складові довкілля та на стан здоров'я й добробут населення.

Етап 5. Розроблення документації з СЕО та передача на затвердження Звіту про стратегічну екологічну оцінку.

5.1. Підготовка звіту та рекомендацій щодо запобігання, скорочення або пом'якшення потенційних негативних наслідків для довкілля та здоров'я населення, які можуть бути результатом реалізації Програми.

На основі проведеного аналізу група з СЕО готує рекомендації щодо запобігання, скорочення або пом'якшення потенційних негативних наслідків для довкілля та здоров'я населення, які можуть бути результатом реалізації Програми.

5.2. Обговорення документації, збір і врахування пропозицій зацікавлених органів влади та громадськості.

Обговорення документації з СЕО є суттєвою складовою СЕО, оскільки це дозволяє не лише ознайомити громадськість з результатами СЕО, а й зібрати пропозиції зацікавлених органів влади та громадськості до Програми.

5.3. Розроблення остаточного проєкту документації з СЕО та внесення на розгляд та ухвалення міською радою.

Група з СЕО забезпечує врахування в екологічному звіті рекомендацій зацікавлених органів влади та громадськості (громадських організацій). Невраховані рекомендації також мають бути відображені в документації з СЕО з поясненням причин неврахування.

5.4. Забезпечення доступу громадськості до розробленої документації.

Розроблена документація з СЕО має розміщуватися на веб-сайті міської ради поряд із затвердженою Програмою економічного і соціального розвитку територіальної громади.

Етап 6. Моніторинг фактичного впливу впровадження Програми на довкілля.

6.1. Створення системи моніторингу та оцінки впливу Програми на довкілля.

Документація з СЕО має містити пропозиції щодо організації системи моніторингу впливу впровадження Програми на довкілля. СЕО має бути складовою частиною усіх етапів планування. У зв'язку з цим, хід реалізації Програми необхідно контролювати з врахуванням:

1) показників, які характеризують виконання природоохоронних заходів під час реалізації Програми;

2) результатів оцінки впливу на довкілля (далі – ОВД) окремих проєктів, які будуть впроваджуватися в результаті реалізації Програм (за потреби).

6.2. Утворення робочого органу з моніторингу впливу Програми на довкілля.

Для моніторингу впливу Програми на довкілля має бути створений робочий орган. Цей орган може функціонувати у складі робочої групи з моніторингу програми. До його складу можуть увійти члени робочої групи з

СЕО, а також представники громадськості. Робочий орган з моніторингу має забезпечити доступ громадськості та органів влади до результатів моніторингу.

1.3. Підготовка заяви про обсяг СЕО

Процес проведення СЕО стратегій, планів і програм також є циклічним. Як правило, процес СЕО передбачає такі основні етапи:

- Оцінка необхідності проведення СЕО (скринінг). Управлінська структура, яка ініціює розроблення СПП, має оцінити необхідність проведення СЕО, виходячи з чинної нормативно-правової бази.

- Визначення сфери охоплення СЕО (скоупінг). Після того, як встановлено, що СПП потребує проведення СЕО, першим елементом оцінки стає визначення сфери охоплення звіту про СЕО. Це дає можливість сфокусувати звіт про СЕО на важливих питаннях, щоб громадськість, влада та органи, відповідальні за прийняття рішення, могли отримати максимальну вигоду від отриманих результатів. Початкове визначення сфери охоплення не перешкоджає внесенню змін у сферу охоплення у випадку, коли необхідність внесення змін стане очевидною на більш пізній стадії проведення СЕО. Природоохоронні органи та органи охорони здоров'я повинні бути залучені до переговорів у процесі визначення сфери охоплення; громадськості також може бути надана можливість участі.

- Підготовка звіту про СЕО. Звіт має на меті забезпечити громадськість і органи, з якими проводилися консультації, інформацією про наслідки впливу СПП на довкілля, у тому числі на здоров'я населення.

- Консультації з органами влади. Природоохоронним органам і органам охорони здоров'я повинна бути надана можливість прокоментувати проект СПП і звіт про СЕО. Консультації та участь громадськості можуть проводитися одночасно.

- Участь громадськості. Участь громадськості може бути забезпечена вже на стадії визначення сфери охоплення або навіть на стадії визначення

необхідності проведення СЕО для СПП. Громадськість повинна мати доступ до проекту СПП і звіту про СЕО, а із заінтересованою громадськістю мають бути проведені консультації. Громадськості має бути надана можливість висловити свою думку щодо проекту СПП і звіту про СЕО.

- Транскордонні консультації. У випадку, якщо впровадження СПП може мати значні наслідки у транскордонному контексті або у випадку надходження запиту від потенційно зачепленої Сторони, зачеплена Сторона має бути поінформована та запрошена до участі в консультаціях. Під час цих транскордонних консультацій, які можуть проводитися одночасно за участі громадськості та консультаціями з органами влади, заінтересованій громадськості, природоохоронним органам і органам охорони здоров'я зачепленої Сторони має бути надана можливість висловити свою думку з приводу проекту СПП та звіту про СЕО.

- Прийняття рішення. У рішенні мають бути враховані висновки звіту про СЕО і пропозиції заінтересованої громадськості та органів влади як всередині країни, так і висловлені будь-якою зачепленою Стороною. Орган, який приймає рішення, повинен зробити заяву, яка підсумовує результати процесу врахування інформації та обґрунтовує затвердження СПП на тлі запропонованих раціональних альтернатив. Затверджена СПП, рішення та його обґрунтування мають бути доступними для громадськості.

- Екологічний моніторинг реалізації СПП. СЕО не завершується прийняттям рішення про затвердження СПП. Значущі наслідки для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, необхідно відслідковувати під час реалізації СПП, зокрема з метою виявлення непередбачених несприятливих наслідків і вжиття заходів щодо їх усунення. Громадськість та органи влади повинні мати доступ до результатів моніторингу. В узагальненому вигляді етапи СЕО продемонстровані на рис. 1.1.

На практиці зазначені кроки є інтегрованими в процес розроблення СПП, а не окремим паралельним процесом. Така інтеграція потрібна для того,

щоб СЕО можна було використовувати як інструмент попередження, що впливає на розроблення СПП.

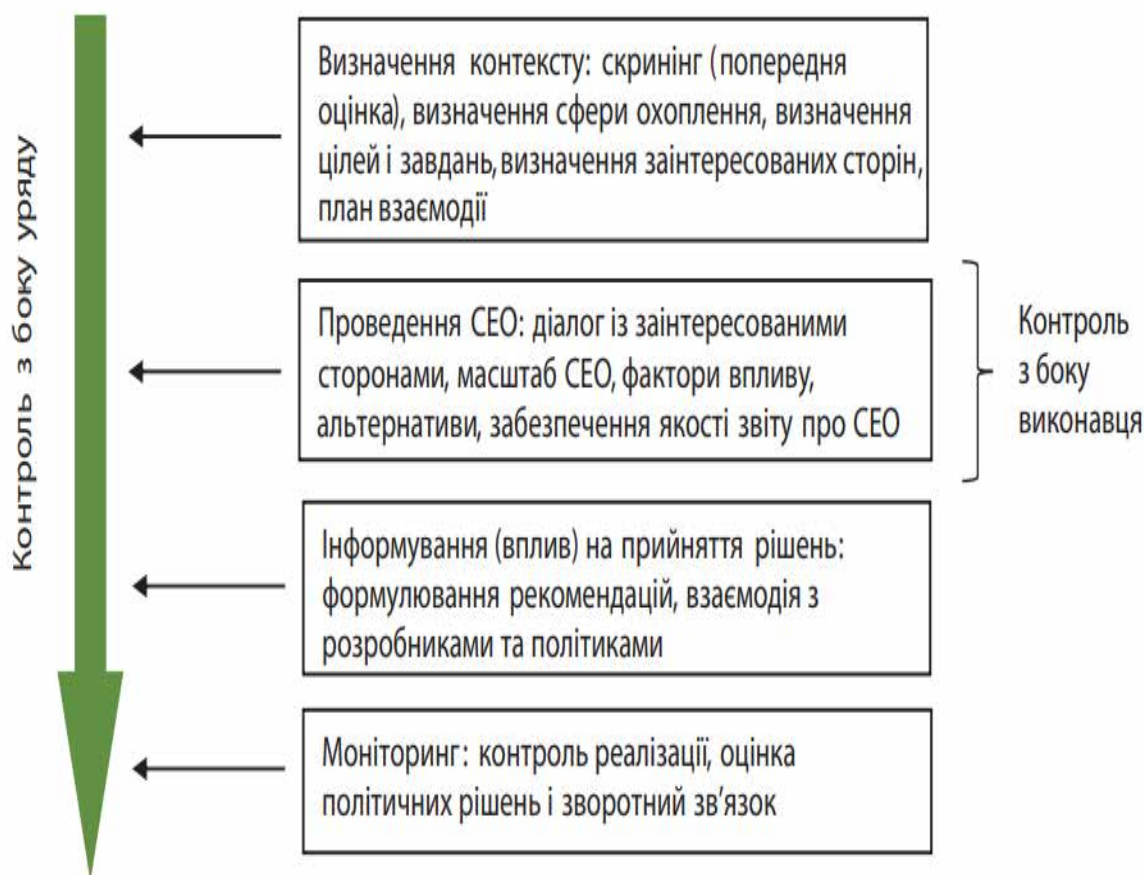

Рис. 1.1. Основні етапи СЕО

Перший крок здійснення стратегічної екологічної оцінки – визначення обсягу такої оцінки. На цьому етапі мають бути визначені обсяг необхідних досліджень для виконання стратегічної екологічної оцінки, методи екологічної оцінки, рівень деталізації інформації, що має бути основою для оцінки та включена до звіту про стратегічну екологічну оцінку. Визначення обсягу СЕО дозволяє сфокусувати звіт про СЕО на важливих питаннях охорони довкілля, у тому числі для здоров'я населення, для громадськості та заінтересованих сторін. Для інформування громадськості про початок робіт, має бути опублікована Заява про обсяг СЕО (стаття 103).

Зміст Заяви про обсяг СЕО (надалі – Заява) встановлений Законом [4] і складається із таких розділів:

1) замовник; вказується замовник робіт із стратегічної екологічної оцінки.

2) вид та основні цілі документа державного планування, його зв'язок з іншими документами державного планування; вказується, що документом державного планування є комплексний план. Має бути представлений перелік його основних цілей (перелік планувальних рішень – за наявності на час підготовки Заяви про обсяг СЕО). Визначається, з якими іншими документами державного планування пов'язаний комплексний план. Такими документами (за наявності) є: актуальні Стратегії розвитку відповідної області, району; Стратегія розвитку громади; Концепція інтегрованого розвитку території територіальної громади; Схеми планування території області; Стратегії та концепції розвитку на державному рівні.

3) якою мірою комплексний план визначає умови для реалізації видів діяльності або об'єктів, щодо яких законодавством передбачено здійснення процедури оцінки впливу на довкілля (у тому числі щодо визначення місцезнаходження, розміру, потужності або розміщення ресурсів); Необхідно вказати заплановані у види діяльності або об'єкти, які підлягають процедурі Оцінки впливу на довкілля згідно Закону України «Про оцінку впливу на довкілля». Має бути представлений короткий опис реалізації таких видів діяльності або об'єктів, їх характеристика, зокрема місцезнаходження, розмір, потужності або розміщення ресурсів.

4) ймовірні наслідки. На основі переліку запланованих видів діяльності необхідно здійснити попередній аналіз ймовірних наслідків для довкілля у зв'язку із їх реалізацією та представити попередні висновки щодо наслідків. Визначається перелік основних екологічних проблем, наявних на території громади. Тут задаються рамкові умови виконання стратегічної екологічної оцінки, визначається, що буде детально досліджено і представлено у Звіті про СЕО. Таким чином, визначаються напрямки і детальність аналізу природних умов території громади та її актуальний екологічний стан з метою визначення

наслідків для довкілля впровадження планувальних рішень комплексного плану.

а) для довкілля, у тому числі для здоров'я населення: мають бути представлені ймовірні наслідки впровадження планувальних рішень у розрізі компонентів і складових довкілля: клімат включно із наслідками у зв'язку із змінами клімату; якість повітря; водне середовище (поверхневі і підземні води); земельні ресурси (вплив на вільні (незабудовані) землі); ґрунти; біорізноманіття (рослинний і тваринний світ); ландшафти – вплив на естетичну привабливість і можливості для відпочинку. Вказується, чи можливі негативні наслідки для здоров'я населення у зв'язку із впровадженням планувальних рішень (Рис. 1.2.).

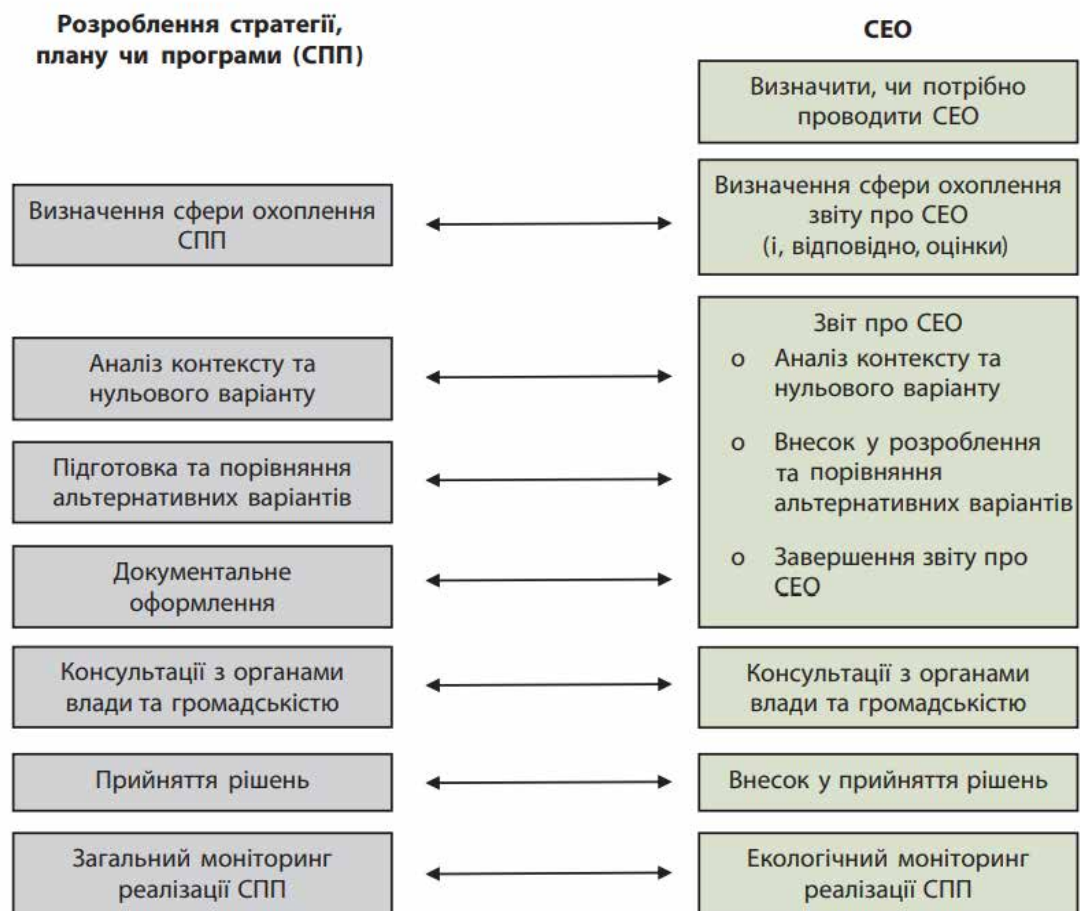

Рис. 1.2. Логічні зв'язки між етапами розроблення СПП і етапами проведення CEO

б) для територій з природоохоронним статусом: За наявності, слід навести перелік об'єктів природно-заповідного фонду, які представлені на

території громади та вказати, який характер впливу планувальних рішень на об'єкти ПЗФ.

в) транскордонні наслідки для довкілля, у тому числі для здоров'я населення: Якщо під час попередньої оцінки комплексного плану буде встановлено, що впровадження планувальних рішень спричинить певні наслідки для сусідніх країн, необхідно описати характер таких впливів і їхніх наслідків на компоненти навколишнього природного середовища та здоров'я населення.

5) виправдані альтернативи, які необхідно розглянути, у тому числі якщо комплексний план не буде затверджено; У цьому підрозділі слід вказати, які альтернативні сценарії рекомендується розглянути у Звіті про СЕО, соціальні і екологічні наслідки їхнього впровадження. Важливо відзначити, що обрані сценарії не обов'язково є взаємовиключними альтернативами; вибрані для аналізу сценарії часто є взаємодоповнюючими.

Щонайменше, може бути запропоновано розглянути так званий «Нуль»-сценарій – перспективи і напрямки розвитку території громади без затвердження і без впровадження комплексного плану. Як альтернатива – оцінка ймовірних наслідків впровадження розробленого комплексного плану. Це не вичерпний перелік альтернативних варіантів.

Може бути запропоновано оцінити у рамках Звіту про СЕО ряд альтернатив, які пов'язуються із різними цілями і пріоритетами розвитку територіальної громади або у випадку різних варіантів просторового розміщення запланованих заходів (наприклад, різне положення проектних промислових підприємств, різні сценарії розміщення нових житлових кварталів тощо).

б) дослідження, які необхідно провести, методи і критерії, що використовуватимуться під час стратегічної екологічної оцінки; Для виконання Звіту залучаються вихідні дані, отримані під час розроблення містобудівної документації, статистичні дані, звіти про стан навколишнього природного середовища, відкриті літературні наукові джерела та інтернет-

джерела. За необхідності слід передбачити проведення додаткових польових обстежень території, інструментальних або лабораторних досліджень. Це має бути визначено на основі аналізу ймовірних наслідків впливу проектних рішень (пункт 4 Заяви).

Розроблення СЕО спирається на ряд методичних підходів – методи аналогій, експертні висновки, порівняння, прогнозування, SWOT-аналіз, картографічні методи. Базисом розроблення звіту із СЕО, комплексного врахування особливостей природних умов, сучасного екологічного стану та планувальних рішень є геоінформаційні технології. Геоінформаційні методи застосовуються для спряженого і комплексного аналізу різнопланових геопросторових даних, у тому числі відкритих космічних знімків. Організація просторових даних з використанням геоінформаційних систем дає можливість найбільш повно і комплексно враховувати всі можливі варіанти впливу проектних рішень на майбутній стан території планування. Більш детально використання геоінформаційних технологій в розробленні СЕО.

7) заходи, які передбачається розглянути для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків реалізації комплексного плану; У цьому підрозділі Заяви про обсяг СЕО вказується перелік заходів, які будуть детальніше розглянуті у Звіті про СЕО для вирішення ймовірних екологічних проблем або для запобігання ним у процесі реалізації планувальних рішень.

8) пропозиції щодо структури та змісту звіту про стратегічну екологічну оцінку; Пропонується орієнтовна структура звіту про стратегічну екологічну оцінку. У переважній більшості заяв структура звіту про стратегічну екологічну оцінку визначається згідно статті 11 Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» [4].

9) орган, до якого подаються зауваження і пропозиції, та строки їх подання. Вказується назва органу, адреса та строки подання зауважень та пропозицій до Заяви. Тривалість громадського обговорення Заяви визначається замовником, але не може становити менше як 15 днів з дня її оприлюднення (пункт 5 статті 10 Закону).

2. ХАРАКТЕРИСТИКА ПОТОЧНОГО СТАНУ ДОВКІЛЛЯ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

2.1. Характеристика та прогностні зміни

Івано-Франківська – молода європейська громада Західної України, із високим рівнем інноваційного розвитку, вагомою культурною спадщиною і економічним потенціалом, широкими можливостями для розвитку внутрішніх міжрегіональних і зовнішніх міждержавних зв'язків.

Розташування громади створює всі передумови для подальшого розвитку, інтеграції міста до світової економіки, формує високий інвестиційний потенціал.). Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 12.06.2020 р. №714-р Івано-Франківськ визначено адміністративним центром та затверджено територію Івано-Франківської міської територіальної громади, до якої увійшли такі територіальні громади: Березівська, Братковецька, Добровлянська, Драгомирчанська, Колодіївська, Підлузька, Підпечерівська, Радчанська, Узинська, Черніївська, Чукалівська (Тисменицький район), Каміннецька, Тисменичанська (Надвірнянський район), Вовчинецька, Криховецька, Микитинецька, Угорницька, Хриплинська (Івано-Франківська міська рада). Розташоване місто на Покутській рівнинній території південного заходу України на відстані 150-300 км від кордонів Польщі, Румунії, Угорщини, Словаччини.

Вигідне географічне розташування міста Івано-Франківська відносно сусідніх обласних центрів та деяких міст України та Європи, а також кордону з сусідніми державами. Територія міста — 83,73 км².

Чисельність населення — 261,1 тисяч осіб. Місто зв'язане мережею автомобільних та залізничних шляхів з країнами Європи та СНД. Міжнародний аеропорт "Івано-Франківськ" забезпечує обслуговування повітряних суден всіх типів та має пропускну здатність 400 пас./год. Відкриті міжнародні авіарейси в Італію, Іспанію, Польщу. Відстані від Івано-Франківська до кордонів: Румунія – 180 км; Польща – 200 км; Словаччина – 300 км; Угорщина – 320 км.

2.1. Площа населених пунктів Івано-Франківської міської територіальної громади

Назва населеного пункту	Площа, км ²
м. Івано-Франківськ	37
с. Вовчинець	7,885
с. Крихівці	6,701
с. Микитинці	1,268
с. Угорники	6,73
с. Хриплин	9,584
с. Підлужжя	13,63
с. Черніїв	23,35
с. Березівка	11,25
с. Колодіївка	8,93
с. Підпечери	18,21
с. Добровляни	5,2
с. Братківці	16,64
с. Драгомирчани	8,52
с. Камінне	15,898
с. Радча	16,49
с. Тисменичани	26,916
с. Узин	12,396

Основу промислового комплексу складають підприємства переробної промисловості, зокрема з виробництва харчових продуктів та машинобудування, а також із постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря. Промислові підприємства, в основному, розташовані по периметру міста, а соціально-культурні заклади, адміністративні та банківські установи – в його центральній частині.

В Івано-Франківській МТГ активно розвивається будівельна галузь. Одним із основних напрямків є будівництво житла, завдяки чому нарощується житловий фонд, покращується зовнішній вигляд міста та приєднаних сіл. Івано-Франківська МТГ має розвинуту транспортну мережу.

Повітряним, залізничним та автомобільним транспортом з'єднана з усіма обласними центрами України, деякими містами Молдови, Білорусі, Польщі, Словаччини, Чехії, Росії. Має радіальну систему дорожнього сполучення.

У місті Івано-Франківську працює міжнародний аеропорт, сходяться залізничні та автомобільні магістралі. На території Івано-Франківської МТГ наявний високий інтегральний показник антропогенних навантажень на довкілля.

Виробничо-господарська діяльність на території зумовлює негативний вплив на стан довкілля і умови життєдіяльності населення. Найбільшим забруднювачем атмосферного повітря є автомобільний транспорт. Найзабрудненіше повітря зафіксоване в центральній частині міста Івано-Франківська, яка характеризується інтенсивним рухом автотранспорту.

Клімат має перехідний характер – від теплого вологого західно-європейського до континентального східно-європейського з характерною вертикальною біокліматичною поясністю. На Прикарпатті зима м'яка, літо тепле, весна дощова, середня температура січня становила -5°C , квітня — $+12^{\circ}\text{C}$, липня — $+19^{\circ}\text{C}$, жовтня — $+2^{\circ}$. Середня кількість опадів становить 657,7–1252,5мм на рік. У Карпатах зима довша і більш сувора, літо прохолодне. Клімат у регіоні помірно-континентальний.

Атмосферне повітря

За даними Державної служби статистики України у 2023 році Івано-Франківська область за обсягами викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення займала третє місце (після Донецької та Дніпропетровської областей), складаючи 8,3% від

загального обсягу викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря в Україні.

Найбільшим забруднювачем атмосферного повітря залишається ВП "Бурштинська ТЕС" АТ "ДТЕК Західенерго", на яку припадає 82,8% викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від загального обсягу викидів по області. За даними Головного управління статистики в Івано-Франківській області у 2019 році основними джерелами забруднення атмосферного повітря міста Івано-Франківська були транспортні засоби, викиди яких пересічно становили 96% від загального валового викиду забруднюючих речовин, та промислові підприємства міста (близько 4% усіх викидів).

З 2021 року облік викидів забруднюючих речовин від пересувних джерел забруднення окремо по місту Івано-Франківську не здійснюється. Проблема забруднення атмосферного повітря викидами транспортних засобів стосується, у першу чергу, центральної частини міста, яка включає в себе територію історичного центру, що зберігає радіально-променевою планувальну структуру і є щільно забудованою територією, яка важко піддається реконструкції з огляду на капітальність житлової та громадської забудови.

В центральній частині міста виникають значні труднощі, пов'язані з організацією руху транспорту. Пропускна спроможність вуличної мережі не відповідає інтенсивності транспортних потоків та, крім того, не витримує навантаження з боку транзитних потоків, що йдуть центром міста. Перелічені особливості центральної частини міста призводять до значного перевищення допустимих рівнів вмісту забруднюючих речовин в атмосферному повітрі. Погодні умови впливають на забруднення атмосферного повітря, особливо пилом і оксидом вуглецю.

За відсутності опадів та при високих температурах концентрація цих речовин в атмосферному повітрі значно зростає. Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря в місті у 2017-2021 роках (рис. 2.1.) свідчить про зниження обсягів викидів.

Порівняно з 2018 роком загальний обсяг викидів скоротився на 34%, а порівняно з 2021 роком – на 6,6%. Обсяг викидів забруднюючих речовин від стаціонарних джерел забруднення від 2019 року по 2023 рік був незмінний і становив 0,4 тис. тонн.

Динаміка викидів пилу, сполук азоту, метану, неметанових летких органічних сполук, діоксиду та оксиду вуглецю від стаціонарних джерел у 2019- 2024 роках представлена на рис. 2.1.

Рис. 2.1. Динаміка викидів забруднюючих речовин (без діоксиду вуглецю) в атмосферне повітря в місті Івано-Франківську у 2010-2024 роках

Найпоширеніші забруднюючі речовини у 2021 році – це оксид та діоксид вуглецю (144,2 та 105,6 тонн відповідно) та сполуки азоту (105,3 тонн). Як видно з рисунка, обсяг викидів пилу у 2022 році знизився вдвічі, порівняно з 2019-2022 роками, а обсяг викидів оксиду вуглецю у 2019 підвищився майже у два рази, порівняно з 2022 роком. Спостереження за рівнем забруднення атмосферного повітря м. Івано-Франківська проводять спеціалісти ДУ "Івано-Франківський обласний лабораторний центр Міністерства охорони здоров'я України" та Івано- Франківського обласного центру з гідрометеорології. Дані

вмісту забруднюючих речовин в атмосферному повітрі міста Івано-Франківська наведено у таблиці 2.1.

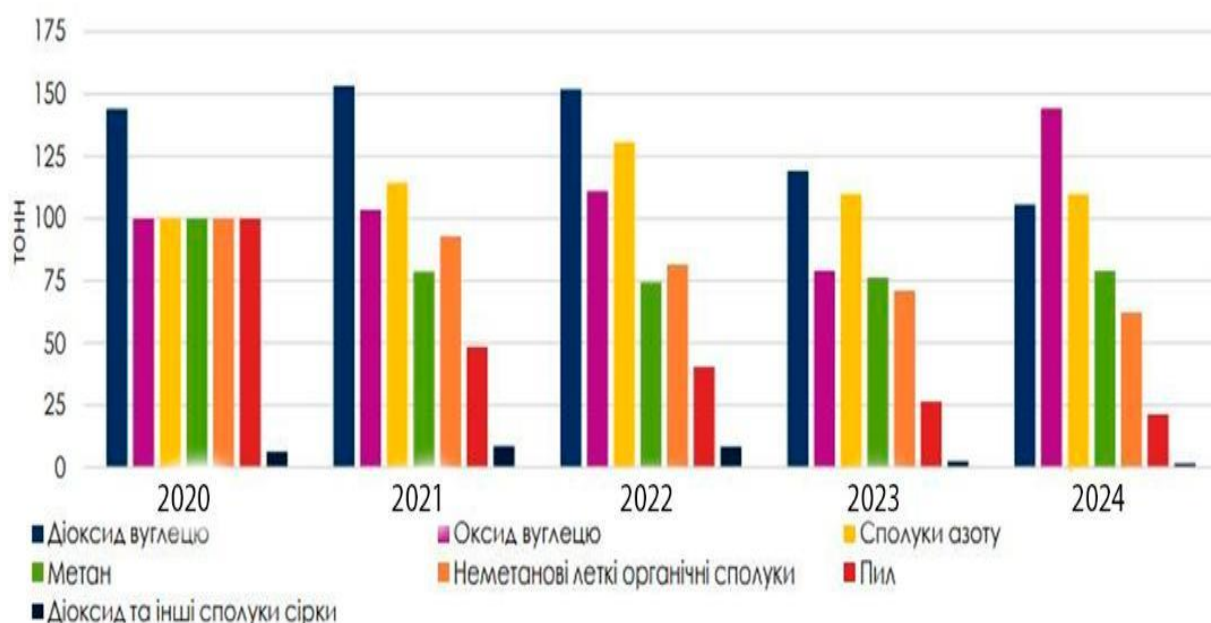

Рис. 2.2. Динаміка викидів найпоширеніших забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення в місті Івано-Франківську за останні 5 років

Як видно з таблиці, лише середньорічний вміст пилу та діоксиду азоту перевищує значення середньодобових ГДК. За даними Івано-Франківського обласного центру з гідрометеорології, у 2019 році середньомісячні концентрації діоксиду азоту в атмосферному повітрі міста найчастіше перевищували ГДК у липні, серпні та вересні, середньомісячні концентрації цієї забруднюючої речовини перевищували ГДК в 1,4-1,5 рази. Перевищення ГДК пилу у місті найчастіше спостерігається у квітні-травні та липні-жовтні (1,07-1,2 ГДК). Перевищень ГДК інших забруднюючих речовин у місті не було зафіксовано.

Ймовірний стан атмосферного повітря, якщо проєкт ДДП не буде затверджено. У випадку, якщо проєкт Програми не буде затверджений, а заходи спрямовані на зниження викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря не будуть реалізовані, стан атмосферного повітря на території Івано-

Франківської ОТГ більш ймовірно залишатиметься на рівні сучасних показників.

2.1. Вміст забруднюючих речовин в атмосферному повітрі міста Івано-Франківськ

Назва забруднюючої речовини	Місто	Середньорічний вміст, мг/м ³	Середньодобові ГДК, мг/м ³	Максимальні разові ГДК, мг/м ³	Максимальний вміст, мг/м ³
Пил	м.	0,16	0,15	0,5	0,30
Діоксид сірки	Івано-Франківськ	0,011	0,05	0,5	0,061
Оксид вуглецю		1,79	3	5	4
Діоксид азоту		0,054	0,04	0,2	0,19
Оксид азоту		0,036	0,06	0,6	0,12

В значній мірі на стан атмосферного повітря впливають транскордонні перенесення шкідливих речовин з країн центральної Європи, однак, відсутність мереж постів контролю не дає можливості реально оцінити величину впливу транскордонних забруднень на загальний стан атмосферного повітря області.

Спостереження за рівнем забруднення атмосферного повітря проводять спеціалісти ДУ «Івано-Франківський обласний центр контролю та профілактики хвороб Міністерства охорони здоров'я України».

Водні ресурси

Водозабезпеченість

Водні ресурси Івано-Франківської області представлені поверхневими та

підземними водами. За загальними запасами поверхневих вод область посідає 3-є місце в Україні. На території області протікає 8294 річки загальною довжиною 15754 км. Озер на території Івано-Франківської області мало. Переважають штучні озера-ставки, які відіграють велику роль у регулюванні стоку. Найбільші ставки є в долинах Гнилої Липи (Бурштинське водосховище, площа 1260 га), Свіржа (Княгиницьке водосховище, площа 184 га).

В області нараховується 17 родовищ (31 ділянка) прісних підземних вод, які занесені до Державного балансу запасів корисних копалин України. За підземними водами, запаси яких згідно «Довідника з водних ресурсів» складають 270 млн м³ на рік, область знаходиться на 19-му місці в Україні.

Поверхневі водні ресурси, що формуються в межах області в середній по водності рік складають 4544,4 млн м³, в рік 75% забезпеченості – 3317,6 млн м³ і в рік 95% забезпеченості – 2182,3 млн м³. Сумарні водні запаси (з водами сусідніх областей) складають відповідно 9050,8 млн м³, 6562,6 млн м³, 4299,3 млн м³.

Водозабезпеченість невеликих населених пунктів і сіл переважно відбувається децентралізовано за допомогою поодиноких свердловин, колодязів, рідше каптованих джерел. Водопостачання великих населених пунктів і промислових об'єктів відбувається централізовано. Для централізованого водопостачання населення експлуатується 12 ділянок розвіданих родовищ.

Згідно даних державного обліку використання підземних вод, у межах Івано-Франківської області знаходиться близько 160 поодиноких водозабірних свердловин, що експлуатують питні води.

Водокористування

За даними державної статистичної звітності за формою 2-ТП (водгосп) в 2022 році господарствами та населенням області забрано 76,038 млн.м³ води, в т.ч. з поверхневих водойм – 70,049 млн. м³, з підземних джерел – 5,990 млн. м³ води. Порівняно з 2021 роком забір води зменшився на 14,999 млн.м³.

Зменшення забору свіжої води по області в 2022 році відбулося, в основному,

по промисловості (на 13,47 млн.м³) , а саме:

- зменшення використання води ВП «Бурштинська ТЕС» АТ «ДТЕК Західенерго» – на 2,805 млн.м³ у зв'язку із зменшенням в 2022 р. виробітку електроенергії;

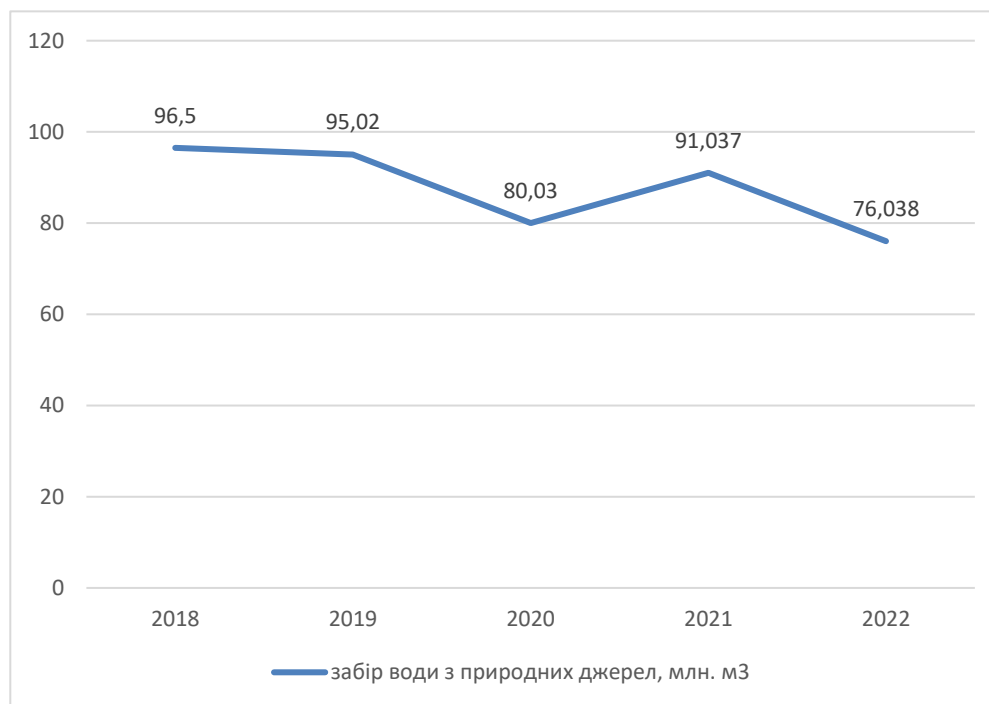

Рис. 2.3. Динаміка забору води з природних джерел

- ТОВ «Карпатнафтохім» – на 8,383 млн.м³ у зв'язку із зменшенням в 2022 р. потужностей виробничої діяльності;

- зменшення використання води ФО Гергелюк Х.І. – на 2,356 млн.м³ у зв'язку із призупиненням виробництва бетонних розчинів, готових для використання.

По галузях «сільське господарство, лісове та рибне господарство» та «водопостачання, каналізація, поводження з відходами» спостерігається незначне зменшення заборів свіжої води – відповідна на 0,1 млн.м³ та 1,42 млн.м³.

Найбільші водозабори здійснюють наступні підприємства: ВП «Бурштинська ТЕС» АТ «ДТЕК Західенерго» (26,403 млн.м³); КП «Івано-

Франківськ водоекотехпром» (18,337 млн.м³); ТОВ «Карпатнафтохім» (8,360 млн.м³); КП «Калуська енергетична компанія» (3,912 млн.м³); ПрАТ «Івано-Франківськцемент» (1,585 млн.м³); ПАТ «Нафтохімік Прикарпаття» (1,106 млн.м³).

За даними звітності про використання води за формою 2ТП-водгосп (річна) в 2022 р. в області було використано 64,366 млн.м³ води, в т.ч. 5,191 млн.м³ з підземних джерел. В 2021 р. використано відповідно 81,883 млн.м³ і 10,924 млн.м³ води.

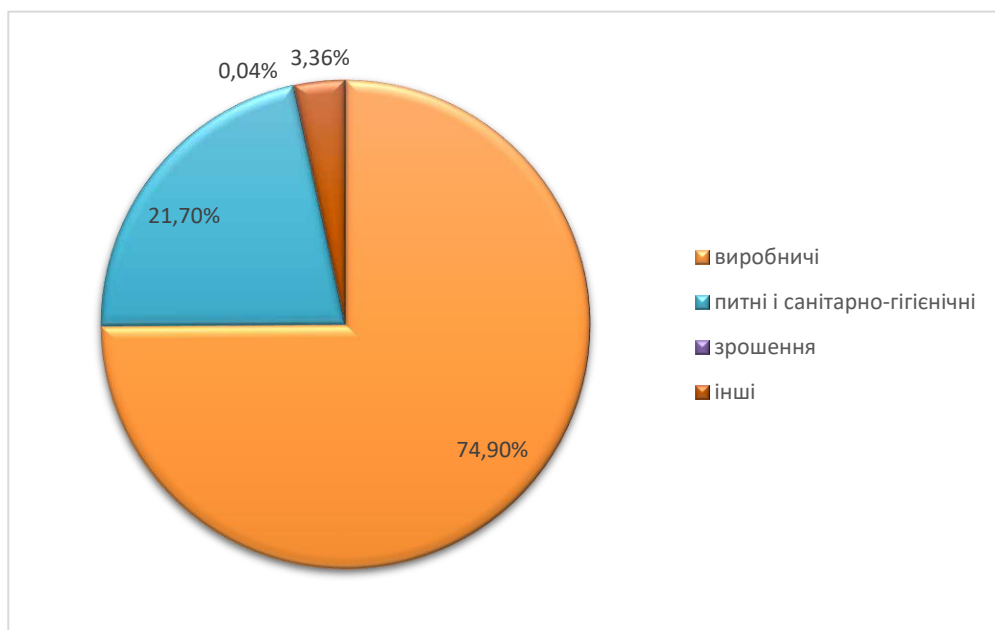

Рис. 2.4. Структура використання на потреби водних ресурсів

На зміну обсягів використання води по Івано-Франківській області в основному вплинуло, зменшення в 2022 році в порівнянні з попереднім роком використання води підприємствами промисловості на 12,824 млн.м³ (на 8,976 млн.м³ – підприємствами переробної промисловості; на 4,037 млн.м³ – підприємствами виробництва електроенергії) та на 4,144 млн.м³ підприємствами діяльності у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування – ТОВ «Захід контракт» зменшив свою виробничу діяльність із надання в оренду вантажних автомобілів, внаслідок чого зменшив використання води (із 4,146 млн.м³ в 2021 р. до 0,002 млн.м³ в 2022 р.).

Найбільше водокористування здійснюють такі підприємства, як:

ВП «Бурштинська ТЕС» АТ «ДТЕК Захід енерго» (26,367 млн.м³); КП «Івано-Франківськ водоекотехпром» (11,593 млн.м³); ТОВ «Карпатнафтохім» (6,528 млн.м³); КП «Калуська енергетична компанія» (1,924 млн.м³); ПрАТ «Івано-Франківськ цемент» (1,585 млн.м³); ПАТ «Нафтохімік Прикарпаття» (1,141 млн.м³).

Водовідведення

Разом із зменшенням використання води в 2022 році зменшився обсяг скиду зворотних вод в поверхневі водні об'єкти області – на 5,504 млн.м³ в порівнянні з минулим роком і становив 55,048 млн.м³, із яких 47,044 млн.м³ очищені до нормативних показників, 7,806 млн. м³ скинуто нормативно чистих без очистки та 0,198 млн. м³ недостатньо очищених.

У 2022 році в Івано-Франківській області відбулись наступні зміни по кількості скидів забруднюючих речовин в поверхневі водні об'єкти в порівнянні з 2021 роком:

- по хрому загальному – збільшено скид забруднювача на 21,7 кг, в основному, за рахунок КП «Івано-Франківськ водоекотехпром» – на 19 кг;

- по міді – зменшено скид забруднювача на 16 кг за рахунок КП «Івано-Франківськ водоекотехпром»;

- по сухому залишку – зменшено скид забруднювача на 11739,6 т за рахунок: КП «Івано-Франківськ водоекотехпром» на 3447,3 т та ТОВ «Карпатнафтохім» – на 7738,8 т;

- по хлоридах – зменшено скид забруднювача на 3908,4 т, в основному, за рахунок ТОВ «Карпатнафтохім» – на 3796,1 тонн.

Основними галузями, які здійснюють скид зворотних вод у поверхневі водні об'єктів по області є: водопостачання, каналізація та поводження з відходами – 34,444 млн. м³, переробна промисловість – 12,222 млн. м³ та сільське, лісове і рибне господарства – 4,007 млн. м³, постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря – 2,075 млн. м³, добувна промисловість – 1,389 млн. м³ та інші галузі – 0,911 млн. м³.

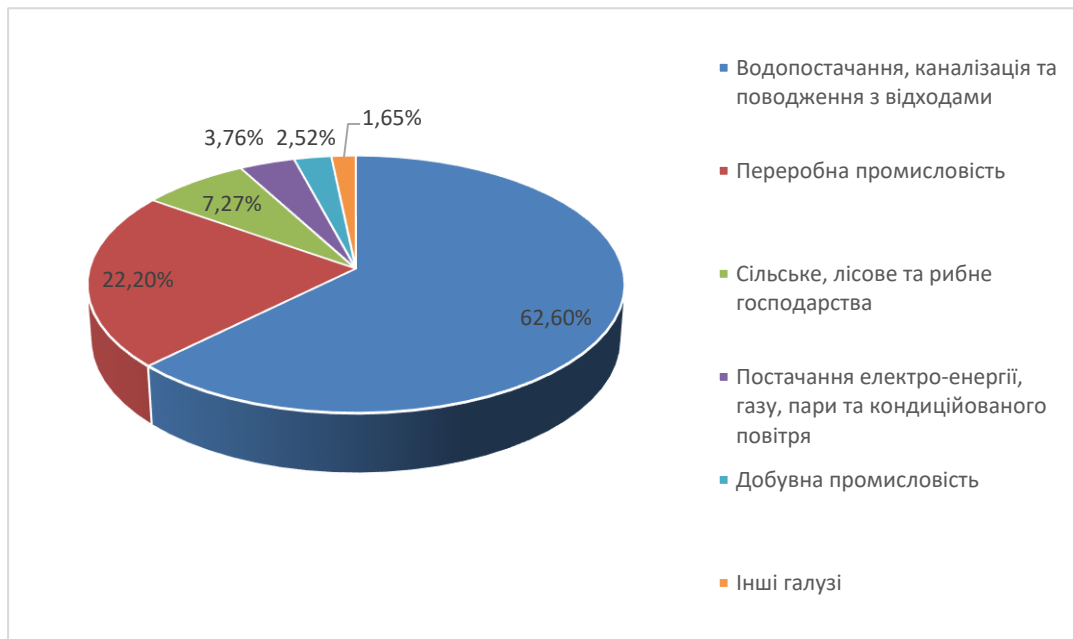

Рис. 2.5. Розподіл скидів зворотних вод у поверхневі об'єкти за галузями виробництва

Основними забруднювачами поверхневих водних об'єктів по області є підприємства переробної промисловості (0,093 млн.м³ недостатньо очищених зворотних (стічних) вод) та водопостачання, каналізації, поводження з відходами (0,095 млн.м³ недостатньо очищених зворотних (стічних) вод), а саме: ТОВ «Уніплит» с-ще Вигода (0,093 млн.м³ недостатньо очищених стоків); КП «Тлумачкомунсервіс» (0,059 млн.м³ недостатньо очищених стоків); Верховинське ВКП (0,020 млн.м³ недостатньо очищених стоків); ЖКП «Техносервіс» П'ядицької ОТГ (0,012 млн.м³ недостатньо очищених стоків).

В Івано-Франківській області не проводяться транскордонні дослідження забруднення поверхневих водних об'єктів.

Лабораторія моніторингу вод Західного регіону Дністровського БУВР здійснює спостереження за станом поверхневих вод відповідно до вимог Водної Рамкової Директиви ЄС. Метою моніторингу є визначення загальної характеристики поверхневих вод річкового басейну, встановлення основних антропогенних впливів на річковий басейн для розробки заходів щодо досягнення «доброго хімічного стану» річок. На території Івано-Франківської області проводиться відбір проб для дослідження, відібрані у річкових

басейнах Дністра та Дунаю (суббасейн Прута).

Протягом 2022 року, відповідно до наказу Держводагентства № 5 від 05.01.2022, з метою встановлення хімічного стану масивів поверхневих вод на території Івано-Франківської області Лабораторією проводився державний моніторинг на 24 масивах поверхневих вод річкового басейну Дністра та суббасейну Прута. Програмою діагностичного та операційного моніторингу на 2022 рік затверджено 25 пунктів моніторингу, з них 6 пунктів – на масивах поверхневих вод, що використовуються для питних потреб населення, – на масивах поверхневих вод, які перебувають під ризиком на основі антропогенних впливів на якісний та кількісний стан вод, 1 – для визначення референційних умов та на об'єктах Смарагдової мережі встановлено 6 пунктів моніторингу.

У рамках виконання діагностичного та операційного моніторингу Лабораторією проведено 1 288 вимірювань 300 проб, відібраних із басейну Дністра та суббасейну Прута.

Біорізноманіття

В області є багато своєрідних і унікальних природних комплексів з різноманітним рослинним і тваринним світом. Це – збережені унікальні кедрово-смерекові ліси і зарості сосни гірської (жерепу) у природному заповіднику «Горгани», природний комплекс високогірного ландшафту Карпатського національного природного парку, одне з найбільших місць проростання тиса ягідного (релікт третинного періоду) у ботанічному заказнику загальнодержавного значення «Княздвірський», збережені степові угруповання на «Касовій горі» (біля м. Бурштина), «Чортовій горі» (біля м. Рогатин), в урочищі «Масьок» (Городенківського р-ну).

Рослинний світ області нараховує понад 1500 видів рослин, що складає більше половини списку флори України. На заповідних територіях області охороняється більше 1000 видів судинних рослин, що становить майже 55 % всієї флори Українських Карпат.

Майже третина природної флори Івано-Франківщини, тобто 418 видів, потребує повної або часткової охорони. Сюди належать ендемічні та реліктові, рідкісні та зникаючі види рослин, 126 видів рослин і грибів занесено до Червоної книги України та Європейського Червоного списку, 211 – до Регіонального Червоного списку.

Видова чисельність тваринного світу Івано-Франківщини порівняно з іншими регіонами України значно багатша. Хребетні представлені 435 видами, ссавці – 74 видами, птахи – 280 видами. На території області нараховується 36 видів представників фауни, які перебувають під загрозою зникнення і занесені до Червоної книги України. Ці види потребують систематичної роботи щодо виявлення місць їхнього перебування, проведення постійного спостереження за станом популяцій та наукових досліджень з метою розробки наукових основ їхньої охорони та відтворення.

Основою для створення екомережі є природно-заповідний фонд області, який нараховує 526 територій та об'єктів загальною площею 223,852 тис. га, з них 33 об'єкти загальнодержавного значення, площею 131,6 тис. га і 493 об'єкти місцевого значення, площею 92,23 тис. га, що становить 16,07 % території області.

2.2. Динаміка структури природно-заповідного фонду Івано-Франківської області

Категорія територій та об'єктів ПЗФ	01.01.2023 р.		01.01.2024 р.	
	Кількість, од	Площа, га	Кількість, од	Площа, га
Природні заповідники	1	5344,2	1	5344,2
Біосферні заповідники	-	-	-	-
Національні природні парки	5	120339,7	5	120339,7
Регіональні ландшафтні парки	3	38417,0	3	38417,0

Заказники загальнодержавного значення	10	5415,8	10	5415,8
Заказники місцевого значення	57	42397,66	57	42397,66
Пам'ятки природи загальнодержавного значення	13	375,4	13	375,4
Пам'ятки природи місцевого значення	225	3998,78	225	3998,78
Заповідні урочища	196	7320,118	196	7320,118
Ботанічні сади загальнодержавного значення	-	-	-	-
Ботанічні сади місцевого значення	-	-	-	-
Дендрологічні парки загальнодержавного значення	3	142,0	3	142,0
Дендрологічні парки місцевого значення	4	10,96	4	10,96
Зоологічні парки загальнодержавного значення	-	-	-	-
Зоологічні парки місцевого значення	-	-	-	-
Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва	1	7,0	1	7,0

загальнодержавного значення				
Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва місцевого значення	8	83,4	8	83,4
РАЗОМ	526	223852,018	526	223852,018
в тому числі:				
загальнодержавного значення	33	131624,1	33	131624,1
місцевого значення	493	92227,918	493	92227,918
Фактична площа ПЗФ	526	223852,018	526	223852,018
% фактичної площі ПЗФ від площі області	16,07		16,07	

Ліси

За даними основних лісокористувачів землі лісового фонду Івано-Франківської області складають 612,2 тис.га, з яких вкрито лісовою рослинністю 551,4 тис. га, що складає 40,5% від адміністративної площі області. Ліси на території області розміщені нерівномірно і знаходяться в основному в гірських районах (73% лісів області належить до гірських). Тому лісистість різних районів коливається від 11% до 68%.

Лісовий фонд Івано-Франківської області закріплений за постійними лісокористувачами: 75 % земель лісового фонду надано в постійне користування підприємствам Державного агентства лісових ресурсів України, 25% земель лісового фонду закріплено за іншими користувачами, а саме: спеціалізованим підприємством ОКП «Івано-Франківськ облагроліс» – 73,8 тис. га, національними природними парками і природним заповідником Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України – 51,5 тис. га (ПЗ «Горгани» – 5,3 тис. га, НПП «Гуцульщина» – 7,6 тис. га, Карпатський

НПП – 38,3 тис. га, НПП «Верховинський» – 12 тис. га, Галицький НПП – 14,7 тис. га), НПП «Синьогора» – 10,9 тис. га, ДП «Прикарпатський військовий лісгосп» Міністерства оборони України – 8,0 тис. га.

Ліси Івано-Франківської області поділені за категоріями: природоохоронного, наукового, історико-культурного призначення (займають 19% від вкритої лісом площі), рекреаційно-оздоровчі ліси – 13%, захисні ліси – 23%, експлуатаційні ліси – 45%.

Більша частина лісів області віднесена до лісів з особливими захисними функціями, де обмежено режим лісокористування. На території лісового фонду області більше 300 об'єктів природно-заповідного фонду.

Загалом, лісові ресурси є одним з основних природних ресурсів Івано-Франківської області, визначаючи пріоритетне положення лісового господарства в економіці області.

У 2022 році рубки лісу проведено на площі 18,9 тис. га. Від усіх видів рубок та проведення підготовчих робіт заготовлено 589 тис. м³ деревини. Відносно 2021 року заготівля деревини від рубок головного користування зменшилась. Протягом 2022 року переведено у покриту лісом площу 3,9 тис. га. Лісовідновлення здійснено на площі 1,7 тис. га земель лісового фонду, з них на 0,72 тис. га – посадка лісу та 0,989 тис. га – природне поновлення.

Лісозахисні заходи щодо локалізації осередків шкідників та хвороб лісу проведено на площі 5,1 тис. га. Частина робіт по захисту лісів від шкідників проводилась біологічними препаратами.

Відходи

За даними Головного управління статистики в Івано-Франківській області протягом 2023 року в області утворилось 650,021 тис. т відходів I-IV класів небезпеки, з них: 516,611 тис. т від економічної діяльності підприємств і організацій. Відходи I-III класу небезпеки склали 610,7 тонн.

Рис. 2.6. Динаміка утворення відходів I-IV класів небезпеки за останні п'ять років

Найбільше утворено відходів I-IV класів небезпеки у Калуському районі – 451020,0 тонн, а найменше у Косівському районі – 152,3 тонни.

Основними накопичувачами промислових відходів IV класу небезпеки є: ВП «Бурштинська ТЕС» АТ «ДТЕК Західенерго», Філія «Калуська ТЕЦ» ТОВ «Костанза» (шлак паливний, пил зольний вугільний); КП «Житловик», КП «Екоресурс», Комунальне підприємство Рожнятівської селищної ради, КП «ЖЕК» Брошнів-Осадської селищної ради, Болехівський комбінат комунальних підприємств, ТЗОВ «Колокомунсервіс», КП «Надвірна комунсервіс», КП «Полігон ТПВ», КП «Комунгосп» Долинської міської ради, Рогатинське Будинкоуправління, КП «Покуття-Комунальник», КП «Городенка-Житлосервіс» (відходи комунальні (міські) змішані, у т. ч. сміття з урн); ПАТ «Шкіряник» (шлами, які містять хром); КП «Івано-Франківськ водоекотехпром» (шлам водоочистки, відходи тверді первинного фільтрування та просіювання у т. ч. солі важких металів); КП «Водоканал» Долинської міської ради, КП «Надвірнаводоканал» (шлам від очищення вод стічних комунальних (міських), Городенківське ДУВКГ (мул активний надлишковий), ТЗОВ «Карпатнафтохім» (шлам, що утворюється від освітлення води).

З метою виконання розпорядження Кабінету Міністрів України від

20.02.2019 року № 117-р «Про затвердження Національного плану управління відходами до 2030 року», в області проводилася робота із реалізації Регіонального плану управління відходами в Івано-Франківській області до 2030 року щодо підготовки документації для будівництва регіональних об'єктів поводження з відходами.

2.2. Основні екологічні проблеми Івано-Франківської області

Надзвичайна екологічна ситуація, яка склалася після припинення виробничої діяльності виробництва калійних добрив в м. Калуші

Проблеми, пов'язані з погіршенням техногенно-екологічного стану на території Калуського гірничопромислового району, існують впродовж тривалого періоду, однак особливо загострилися після припинення виробничої діяльності калійного та магнієвого виробництв, а також експлуатації видобувних дільниць (шахт, кар'єру) Калуш-Голинського родовища калійної солі. Із раптовою зупинкою виробничого комплексу перестали здійснюватися заходи з підтримання крупних гірничо-технологічних об'єктів у безпечному стані.

Контроль за змінами, що відбуваються у геологічному середовищі в межах розташування цих об'єктів та зоні їх потенційного негативного впливу, є епізодичним і фрагментарним.

Основні об'єкти, які здійснюють негативний вплив на довкілля та безпеку проживання на території Калуського гірничопромислового комплексу:

1. Домбровський кар'єр: до 2008 р. був єдиним в світовій практиці відкритим кар'єром з видобутку калійних руд. Видобуто 50,1 млн м³ гірничої маси, залишкові балансові запаси 32 млн т. Кар'єр заповнений розсолами (до середньої відмітки підошви водного горизонту 0,55 м). Площа водозбору – 376 га. Надходження вод у кар'єр – 2,5-2,7 млн м³ щорічно. Загроза – повне затоплення кар'єру та потрапляння розсолів у басейн р. Дністер.

2. Хвостосховище № 1: площа 54 га, заскладовані галітові солевмісні відходи об'ємом 12-14 млн м³. Об'єкт засолює підземні водні горизонти.

3. Хвостосховище № 2: площа 48 га, заповнене відходами об'ємом 9,4 млн м³, з них тверда фаза 8 млн м³. Загроза – засолення підземних водоносних горизонтів, наявність карстових порожнин в тілі дамби, загроза прориву та попадання ропи в р. Дністер.

4. Солевідвали: № 1 – площа 48 га, заскладовано 11,3 млн м³ розкритих солевмісних порід, висота відвалу 55 м; № 4 – площа 39 га, заскладовано 7,4 млн м³ розкритих солевмісних порід, висота відвалу 30 м. Обидва об'єкти засолюють підземні водні горизонти.

5. Залишковий вплив колишнього полігону токсичних відходів ТОВ «Оріана-Галев». Протягом 2010-2013 років вивезено 29,431 тис. т відходів з вмістом гексахлорбензолу за межі області. Існує загроза забруднення підземних водоносних горизонтів продуктами розпаду гексахлорбензолу.

6. Просідання земної поверхні над колишніми гірничими виробками рудників «Калуш», «Голинь» і «Ново-Голинь», прогнозовано 20 м в місцях розміщення житлових мікрорайонів, де проживає близько 4500 осіб, розміщені житлові будинки та промислові об'єкти.

2. Забруднення атмосферного повітря викидами промислових підприємств і автотранспорту

За даними Головного управління статистики в Івано-Франківській області у 2022 році викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел становили 152,3 тис. т, які в порівнянні з попереднім роком зменшилися на 11,6%.

Значний вклад у забруднення атмосферного повітря вносить діоксид вуглецю якого надійшло 10,1 млн. т. (на 15,8% менше порівняно з 2021 роком) – основного парникового газу, який впливає на зміну клімату.

Найбільшим забруднювачем атмосферного повітря на Івано-Франківщині є ВП «Бурштинська ТЕС» АТ «ДТЕК Західенерго». Викиди в атмосферне повітря у 2022 році від виробничої діяльності підприємства зменшилися на 8,2 % у порівнянні з 2021 роком і становили 133,7 тис. т.

Викиди електростанції становили 87,8 % від загальної кількості викидів стаціонарних джерел Івано-Франківської області.

Димові труби ВП «Бурштинська ТЕС» АТ «ДТЕК Західенерго» мають значну висоту (дві труби висотою до 250 м і одна – 180 м). Розсіювання викидів шкідливих речовин через висотні труби здійснюються на території не тільки Івано-Франківської, а і Львівської та Тернопільської областей.

3. Забруднення водних об'єктів скидами забруднюючих речовин із зворотними водами промислових підприємств, підприємств житлово-комунального господарства

Незважаючи на те, що область має значні водні ресурси, водна проблема залишається актуальною. Це пов'язано, насамперед, із забрудненням водних об'єктів стічними водами, нераціональним використанням прісної води.

У зв'язку зі зменшенням обсягів використання води, головним чином за рахунок промисловості, протягом останнього часу мала місце тенденція до зменшення обсягів скидів зворотних вод у водойми області.

Основними проблемами забруднення поверхневих вод Івано-Франківщини є: скид неочищених та недостатньо очищених стічних вод; відсутність водоохоронних зон та прибережно-захисних смуг водних об'єктів.

Забруднені зворотні води скидаються у річки Дністер, Тлумачик, Бистриця Солотвинська, Гнила Липа, Лімниця, Сівка, Саджава, Чорнява, Волійця, Лімниця та Прут. Причинами такого стану є відсутність очисних споруд, низька ступінь очистки зворотних вод внаслідок перевантаження і недотримання технологічного режиму на існуючих очисних спорудах та відсутність технології очищення зворотних вод від розчинених мінеральних речовин (солей).

Основними забруднювачами поверхневих водних об'єктів по області є підприємства переробної промисловості (0,093 млн.м³ недостатньо очищених зворотних (стічних) вод) та водопостачання, каналізації, поводження з відходами (0,095 млн.м³ недостатньо очищених зворотних (стічних) вод), а саме: ТОВ «Уніплит» с-ще Вигода (0,093 млн.м³ недостатньо очищених

стоків); КП «Глумачкомунсервіс» (0,059 млн.м³ недостатньо очищених стоків); Верховинське ВКП (0,020 млн.м³ недостатньо очищених стоків); ЖКП «Техносервіс» П'ядицької ОТГ (0,012 млн.м³ недостатньо очищених стоків).

На території області наявні очисні споруди та каналізаційні мережі, які підлягають реконструкції для покращення ефективності їх роботи та недобудовані очисні споруди; в окремих населених пунктах відсутні очисні споруди та каналізаційні мережі.

4. Накопичення промислових і побутових відходів, засмічення території в населених пунктах, на берегах річок, у лісових насадженнях, вздовж автодоріг, залізниць.

Серйозною проблемою в питаннях поводження з відходами є приведення в безпечний екологічний стан звалищ побутових відходів, впровадження роздільного збирання відходів від населення, ліквідація несанкціонованих сміттєзвалищ. Об'єкти розміщення твердих побутових відходів у переважній більшості експлуатуються з порушенням екологічних і санітарних вимог, не дотримуються технологічні вимоги складування відходів, відсутні спостережні свердловини за змінами у стані підземних вод, не дотримані розміри санітарно-захисних зон. Як наслідок, вони спричиняють інтенсивне забруднення ґрунтів, поверхневих і підземних вод та атмосферного повітря.

Ситуація накопичення промислових і побутових відходів обумовлена відсутністю налагодженої системи утилізації промислових відходів, роздільного сортування і збирання твердих побутових відходів і пакувальної тари як вторинної сировини, а також низьким рівнем екологічної культури населення області.

5. Розвиток ерозійних процесів та агрохімічна деградація ґрунтів

Ерозійні процеси є наслідком розорювання земель на схилах більше 5 градусів, відсутності системи протиерозійних заходів на сільськогосподарських угіддях, переважання тракторного трелювання деревини на лісових землях. Деградація ґрунтів пов'язана з вторинним

підкисленням ґрунтів, погіршенням гумусового стану, забрудненням ґрунтів важкими металами і пестицидами.

6. Активізація небезпечних геодинамічних процесів (зсуви, селі, карсти), затоплення території і руйнування берегів річок під час повеней, обміління річок

Причинами такої ситуації є порушення вікової та породної структури лісів і відсутність стокорегулюючих заходів на водозборах річок.

7. Екологічні проблеми, спричинені збройною агресією проти України

- 1) шкода, завдана земельним ресурсам становить – 253 702 559 грн.;
- 2) втрата надр – шкода не завдана;
- 3) збитки, завдані водним ресурсам – відсутні;
- 4) шкода, завдана атмосферному повітрю становить – 18 248 942 грн.;
- 5) втрата лісового фонду – шкода не завдана;
- 6) збитки, завдані природно-заповідному фонду – відсутні.

Розрахунки здійснювались впродовж дії воєнного стану, відповідно до «Методики визначення розміру шкоди, завданої землі, ґрунтам внаслідок надзвичайних ситуацій та/або збройної агресії та бойових дій під час дії воєнного стану», затвердженої наказом Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України від 04.04.2022 № 167 та «Методики розрахунку неорганізованих викидів забруднюючих речовин або суміші таких речовин в атмосферне повітря внаслідок виникнення надзвичайних ситуацій та/або під час дії воєнного стану та визначення розмірів завданої шкоди», затвердженої наказом Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України від 14.04.2022 № 175.

3. СТРАТЕГІЧНА ЕКОЛОГІЧНА ОЦІНКА МІСТА

ІВАНО-ФРАНКІВСЬК

3.1. Зобов'язання у сфері охорони довкілля

Законом України «Про охорону навколишнього природного середовища» (№ 1264-ХІІ від 26.06.91) визначено (ст. 20⁴), що до компетенції обласних, Київської міської державної адміністрації у сфері охорони навколишнього природного середовища належить:

а) забезпечення реалізації державної політики у сфері заповідної справи, формування, збереження та використання екологічної мережі, здійснення управління та регулювання у сфері охорони і використання територій та об'єктів природно-заповідного фонду України на відповідній території;

б) участь у проведенні моніторингу стану навколишнього природного середовища;

в) реалізація повноважень у сфері оцінки впливу на довкілля відповідно до законодавства про оцінку впливу на довкілля;

г) затвердження за поданням центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища, для підприємств, установ і організацій лімітів використання природних ресурсів (крім природних ресурсів загальнодержавного значення), скидів забруднюючих речовин у навколишнє природне середовище (крім скидів, що призводять до забруднення природних ресурсів загальнодержавного значення, навколишнього природного середовища за межами відповідної території);

д) видача дозволів на викиди шкідливих речовин у навколишнє природне середовище, спеціальне використання природних ресурсів відповідно до законодавства;

д¹) реалізація повноважень у сфері стратегічної екологічної оцінки відповідно до законодавства про стратегічну екологічну оцінку;

е) вирішення інших питань у сфері охорони навколишнього природного середовища відповідно до закону.

Засади екологічної політики України визначені Законом України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» (№ 2697-VIII від 28.02.2019). Закон передбачає інтегрування екологічних вимог під час розроблення і затвердження документів державного планування, галузевого (секторального), регіонального та місцевого розвитку.

Відповідно до Указу Президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» (№ 722/2019) має бути забезпечено дотримання Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року.

Основними міжнародними правовими документами щодо СЕО є Протокол про стратегічну екологічну оцінку (Протокол про СЕО) до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті (Конвенція Еспо), ратифікований Верховною Радою України (№ 562-VIII від 01.07.2015), та Директива 2001/42/ЄС про оцінку впливу окремих планів і програм на навколишнє середовище, імплементація якої передбачена Угодою про асоціацію між Україною та ЄС. В Україні проведення СЕО регламентується Законом України «Про стратегічну екологічну оцінку» (№ 2354-VIII від 20.03.2018).

Юридичні засади поводження з водними ресурсами визначаються Водним кодексом України (№ 214/95-ВР від 06.06.95) та іншими законодавчими актами, що були розроблені для забезпечення збереження, збалансованого й науково обґрунтованого використання та відновлення водних ресурсів, захисту водних ресурсів від забруднення, зараження й виснаження, запобігання та пом'якшення негативного впливу, покращення екологічного стану водних об'єктів і захисту прав водокористувачів.

Найголовнішими питаннями у сфері водопостачання та водовідведення є дозвіл на забір води із джерел водопостачання (дозвіл на спеціальне водокористування) і дозвіл на скидання очищених та неочищених стічних вод у навколишнє середовище. З 18 травня 2013 р. дозволи на спеціальне водокористування надаються не Мінприроди України, а Радою міністрів АР Крим і обласними адміністраціями (для водних ресурсів державного значення)

та органами виконавчої влади з питань охорони навколишнього природного середовища АР Крим і обласними радами (для водних ресурсів місцевого значення). Водночас процедури надання таких дозволів залишилися незмінними.

Основне чинне екологічне законодавство та норми у сфері користування водними ресурсами:

- постанова Кабінету Міністрів України від 13.03.2002 № 321 «Про затвердження Порядку видачі дозволів на спеціальне водокористування»;
- постанова Кабінету Міністрів України від 11.09.1996 № 1100 «Про Порядок розроблення і затвердження нормативів гранично допустимого скидання забруднюючих речовин та перелік забруднюючих речовин, скидання яких нормується»;
- Державні санітарні норми та правила «Питна вода. Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною»;
- наказ Міністерства екології та природних ресурсів України від 05.03.2021 № 173 «Про затвердження Методичних рекомендацій з розроблення нормативів гранично допустимого скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти із зворотними водами»
- постанова Кабінету Міністрів України від 18.12.1998 № 2024 «Про правовий режим зон санітарної охорони водних об'єктів».

Правове й інституційне регулювання та ключові екологічні вимоги у сфері охорони атмосферного повітря визначаються в Законі України «Про охорону атмосферного повітря» (2707-ХІІ від 16.10.92). Основне чинне законодавство та норми у сфері захисту атмосферного повітря:

- постанова Кабінету Міністрів України 13.03. 2002 № 300 «Про Порядок розроблення і затвердження нормативів граничнодопустимого рівня впливу фізичних та біологічних факторів стаціонарних джерел забруднення на стан атмосферного повітря»;
- посібник з інвентаризації джерел викидів в атмосферне повітря;

- максимальні допустимі концентрації та «можливі рівні безпечного ефекту» для забруднюючих речовин в атмосферному повітрі для заселених територій.

Правові засади у сфері поводження з відходами забезпечуються Законом України «Про управління відходами» (від 20.06.2022 № 2320-IX) та іншими законодавчими актами, що були розроблені для регулювання діяльності з метою уникнення чи мінімізації утворення відходів, зберігання й поводження з ними, запобігання та зменшення негативних наслідків для довкілля і здоров'я людини від утворення, зберігання та поводження з відходами. Повноваження місцевих державних адміністрацій у сфері поводження з відходами визначаються статтею 25 закону «Про управління відходами».

В Україні сформовано інвестиційне законодавство, в якому, зокрема, значна увага приділяється необхідності дотримання екологічних норм в процесі інвестиційної діяльності. Так Законом України «Про інвестиційну діяльність» (№1560-XII від 18.09.1991) встановлюється заборона інвестування в об'єкти, створення і використання яких не відповідає вимогам санітарно-гігієнічних, радіаційних, екологічних, архітектурних та інших норм, встановлених законодавством України (ст. 4). В разі порушення екологічних, санітарно-гігієнічних та архітектурних норм державний орган може прийняти рішення про зупинення або припинення інвестиційної діяльності (ст. 21). Також в ст. 8 зазначається, що інвестор зобов'язаний одержати висновок з оцінки впливу на довкілля у випадках та порядку, встановлених Законом України «Про оцінку впливу на довкілля» (№ 2059-VIII від 23.05.2017).

3.2. Обґрунтуванням вибору виправданих альтернатив

В Стратегії розвитку Івано-Франківської області на 2021-2027 роки детально розглядаються два сценарії – інерційний та інноваційний.

Інерційний варіант розвитку Івано-Франківської області пов'язаний із досить ймовірним збереженням нинішнього стану виробництва регіону. Реалізація цього варіанту на довготривалу перспективу (20-25 років) є

недоцільною, хоча й імовірною. При такому розвитку подій дуже ускладнюється перехід економіки області на інноваційну модель розвитку.

Інноваційний варіант розвитку області пов'язаний з всебічною модернізацією, структурною трансформацією промисловості, сільського господарства, транспорту, зв'язку та їх інтеграцією з інноваційним і науково-освітнім комплексом регіону. Саме ця модель відповідає постіндустріальній спрямованості господарського розвитку Івано-Франківської області. Інноваційний варіант розвитку економіки області передбачає її значну галузеву трансформацію. В структурі економіки Івано-Франківської області має суттєво зрости частка невиробничої сфери, освіти та науки, охорони здоров'я та рекреаційної діяльності.

Цілі та завдання Програми економічного і соціального розвитку Івано-Франківської області на 2024 рік спрямовані на реалізацію цілей та завдань, визначених Стратегією розвитку Івано-Франківської області на 2021-2027 роки, та орієнтовані на реалізацію інноваційного сценарію. Виконання Програми повинно забезпечити активізацію економічної діяльності, сприяти підвищенню рівня життя населення завдяки розв'язанню існуючих проблем, використанню внутрішніх і зовнішніх можливостей області та її територій.

Загалом, і Стратегія, і Програма побудовані на засадах збалансованого (сталого) розвитку. Збалансованість вимагає інтеграції та балансування економічних, соціальних і екологічних цілей. Програма поряд з економічними й соціальними цілями та завданнями містить ціль «Охорона навколишнього природного середовища та екологічна безпека», яка передбачає досягнення високих екологічних стандартів. Це означає, що Програма спрямована на екологічно збалансований розвиток і тому не потребує альтернативних цілей та пріоритетів, а також альтернативних варіантів розвитку.

В якості альтернативи можна розглядати «нульовий сценарій», тобто опис, прогнозування та оцінку ситуації у випадку незатвердження Програми. Це означає збереження незмінною існуючої на даний момент ситуації в області. Незатвердження Програми не дасть змоги збільшити позитивні

впливи на довкілля і здоров'я населення, які мають бути наслідком виконання заходів Програми. Реалізація «нульового сценарію» не забезпечить поступу у досягненні збалансованого (сталого) розвитку Івано-Франківської області.

Заходи, що передбачається вжити для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання Програми

Заходи для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання Програми 3.1. ґрунтуються на впливах, оцінених у попередньому розділі звіту, та міжнародному досвіді діяльності в подібних умовах. Однак, такі заходи – це загальні рекомендації щодо усунення негативних наслідків, тоді як детальні заходи повинні розглядатися в кожному конкретному випадку під час реалізації шляхів досягнення визначених пріоритетів, а також в процесі надання екологічних дозволів.

3.1. Заходи для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання Програми

Складова довкілля	Заходи для зменшення негативних наслідків
Атмосферне повітря	<ul style="list-style-type: none"> - Обмеження діяльності стаціонарних джерел забруднення (за несприятливих умов розсіювання забруднювачів або в разі загрози перевищення граничних значень) - Організація та проведення моніторингу якості повітря - Оперативне реагування на підвищене забруднення повітря через несприятливі умови для розсіювання забруднюючих речовин - Інформування громадськості про якість повітря і несприятливі метеорологічні умови, що призводять до концентрації забруднення - Встановлення вимог до підприємств, діяльність яких найбільше впливає на якість повітря, розробляти плани скорочення забруднення повітря і стежити за їх виконанням

	<ul style="list-style-type: none"> - Використання на автотранспорті спеціальних моторних мастил, присадок до них та палива, модифікаторів кінематичних вузлів автомобілів, впровадження каталітичних перетворювачів палива та ін., що призведе до зменшення витрат пального, зменшення викидів забруднюючих речовин та збільшення моторесурсів двигунів; - Контроль за якістю пального, що постачається і реалізується автозаправними станціями, його відповідністю державним стандартам, а також заборона реалізації етильованого бензину - Здійснення екологічного контролю за станом автотранспорту, вдосконалення екологічних нормативів - Забезпечення максимально можливого перевезення пасажирів на електротранспорті (тролейбус, трамвай, електромобілі) - Збільшення кількості зелених насаджень у населених пунктах
<p>Водні ресурси</p>	<p>Здійснення контролю за джерелами скидів забруднюючих речовин</p> <p>Впровадження очисного обладнання та устаткування для утилізації забруднюючих речовин</p> <p>Закінчення розробки проєктів прибережних захисних смуг малих річок</p> <p>Створення переліку (кадастру) існуючих об'єктів господарювання в межах встановлених водоохоронних зон і прибережних захисних смуг для подальшого винесення об'єктів, господарська діяльність яких не відповідає вимогам законодавства</p> <ul style="list-style-type: none"> - Заборона будь-якого будівництва на землях водного фонду; - Заборона миття машин і механізмів у місцях, з яких стічні води можуть потрапити в магістральну, розподільчу, скидну мережу, річки та водойми

	<ul style="list-style-type: none"> - Визначення підприємства, організації або установи та створення, на базі якого створити спеціальну службу з догляду та підтримання у належному стані водоохоронних зон, прибережних захисних смуг водних об'єктів - Застосування мір впливу, передбачених ст. 212 Земельного кодексу України, до громадян та юридичних осіб, що здійснили самозахоплення земельних ділянок на землях водного фонду
Відходи	<ul style="list-style-type: none"> - Запровадження роздільного збору відходів на територіях та об'єктах туристичної діяльності, а також під час проведення масових культурних заходів - Затвердження Регіонального плану управління відходами в Івано-Франківській області до 2023 року - Запровадження практики селективного демонтажу, роздільного збирання та зберігання будівельних відходів на місцях будівництва, що максимізує подальшу переробку та утилізацію матеріалів, коли це технічно можливо та економічно доцільно; - Забезпечення умов для виробництва та збуту матеріалів з перероблених будівельних відходів за цінами та стандартами якості, зіставними з первинною сировиною; - Повторне використання та переробка будівельних відходів з високим переробним потенціалом (бетон та залізобетон, асфальтні суміші, будівельна кераміка, щебеневі матеріали); - Максимізація коефіцієнту переробки відходів від зміни покриття доріг (наприклад, регенований асфальтовий покрив або регенований бетонний матеріал); включити матеріали, що підлягають переробці (наприклад, скло, шини бруксту, певні типи шлаку та золи), щоб зменшити обсяг і вартість нових асфальтобетонних сумішей;

	<p>Використання дорожніх демонтажних відходів для заповнення пустот у шахтах, засипки гравійних та піщаних кар'єрів; єдиною вимогою такого використання будівельних відходів є забезпечення його екологічної інертності;</p> <p>Забезпечення належного поводження з муловими осадами та відкладеннями, які видаляються з дренажних систем</p>
Ґрунти	<p>Заборона зливу відпрацьованих масел і пального на землю при експлуатації будівельних машин і механізмів; відпрацьоване масло повинно збиратися в спеціальний посуд і відправлятися на утилізацію;</p> <p>Після закінчення будівельних робіт слід виконати планувальні роботи в місцях стоянки та ремонту машин і механізмів, а також на всіх інших ділянках, де були допущені порушення поверхні в процесі будівництва</p>
Біорізноманіття	<p>Розрахунок допустимої кількості туристів на території природного об'єкта</p> <p>Обмеження в'їзду транспортних засобів на територію природного об'єкта</p> <p>Встановлення допустимої кількості автотранспорту для пересування територією природно-заповідного фонду</p> <p>Інформування про заходи природоохоронної діяльності на території природного об'єкта</p> <p>Контроль за збиранням рослин; заборона збирання рідкісних видів рослин</p> <p>Встановлення дистанції для фотографування та відео зйомок</p> <p>Заборона полювання на різні види тварин</p> <p>Заборона риболовлі на зникаючі або рідкісні види риб</p> <p>Особливий нагляд за курінням і розведенням багать туристами</p>

	Притягнення винних до відповідальності (адміністративний штраф; відшкодування шкоди, заподіяної екологічним правопорушенням)
Здоров'я і рекреаційні зони	Регулювання чисельності туристичних потоків Обмеження в'їзду транспортних засобів на територію рекреаційної зони Уникнення засмічення рекреаційної чи лікувально-оздоровчої зони Раціональне використання природних лікувальних ресурсів

3.3. Заходи, передбачені для здійснення моніторингу наслідків виконання Програми для довкілля, у тому числі для здоров'я населення

СЕО не завершується прийняттям рішення про затвердження Програми. Значущі наслідки для довкілля, в тому числі для здоров'я населення, повинні відслідковуватися під час реалізації Програми, зокрема, з метою виявлення непередбачених несприятливих наслідків і вжиття заходів щодо їх усунення.

Результати моніторингу мають бути доступними для органів влади та громадськості. Закон України «Про стратегічну екологічну оцінку» встановлює необхідність здійснення моніторингу наслідків виконання документу державного планування для довкілля (ст. 17). Моніторинг може бути використаний для:

- порівняння очікуваних і фактичних наслідків, що дозволяє отримати інформацію про реалізацію Програми;
- отримання інформації, яка може бути використана для поліпшення майбутніх оцінок (моніторинг як інструмент контролю якості СЕО);
- перевірки дотримання екологічних вимог, встановлених відповідними органами влади;

- перевірки того, що Програма виконується відповідно до затвердженого документу, включаючи передбачені заходи із запобігання, скорочення або пом'якшення несприятливих наслідків.

Для організації моніторингу можуть бути використані існуючі системи моніторингу та інформаційні системи або вони мають бути спеціально удосконалені для цілей СЕО.

Враховуючи відсутність більшості статистичних показників внаслідок призупинення оприлюднення статистичної інформації відповідно до Закону України «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни» моніторинг виконання Програми базується на розгляді обмеженого числа відібраних показників (індикаторів), запропонованих у Програмі (Таблиця 7).

3.2. Основні показники економічного і соціального розвитку

Івано-Франківської області на 2024 рік

Показники	Одиниця виміру	2022 рік	2023 рік	2024 рік
РОЗВИТОК РЕАЛЬНОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ				
Сільське господарство				
Продукція сільськогосподарства (у постійних цінах 2016 року)	млн грн	14251,5	14536,0	14681,0
<i>у тому числі:</i>				
підприємства	млн грн	6261,6	6706,0	6930,0
господарства населення	млн грн	7989,9	7830,0	7751,0
Будівельна діяльність				

Показники	Одиниця виміру	2022 рік	2023 рік	2024 рік
Загальна площа житлових будівель, прийнятих в експлуатацію	кв. м	493298	505000	509000
Темп зростання (зменшення) загальної площі житлових будівель, прийнятих в експлуатацію, відсотків до відповідного періоду попереднього року	відс.	96,9	102,4	100,8
РОЗВИТОК ГУМАНІТАРНОЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ СФЕР				
Гуманітарна сфера				
Кількість лікарняних ліжок (обласний бюджет)	одиниць	8502	8505	8450
Кількість лікарняних ліжок на 10 тис. населення	одиниць	63,0	63,0	62,2
Кількість ліжок денних стаціонарів	одиниць	1427	1400	1390

Показники	Одиниця виміру	2022 рік	2023 рік	2024 рік
Кількість ліжок денних стаціонарів на 10 тис. населення	одиниць	10,6	10,3	10,2
Кількість лікарських амбулаторно-поліклінічних закладів (без стоматологічних)	одиниць	41	43	44
З них закладів загальної практики-сімейної медицини	одиниць	41	42	43
Кількість закладів дошкільної освіти	одиниць	466	457	459
Кількість закладів загальної середньої освіти	одиниць	587	560	548
Кількість закладів вищої освіти	одиниць	10	10	10
Кількість закладів інституційного догляду та виховання дітей	одиниць	6	6	6
Кількість спеціалізованих інтернатних закладів	одиниць	3	3	3

Показники	Одиниця виміру	2022 рік	2023 рік	2024 рік
Кількість закладів фахової передвищої освіти	одиниць	27	27	27
Соціальна сфера				
Середній розмір пенсій на кінець року	грн	3924,85	4493,95	5212,99
ІНСТРУМЕНТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАБІЛЬНОСТІ ТА АКТИВІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ				
Фінансова діяльність				
Доходи місцевих бюджетів (без трансфертів)	млн грн	10991,0	12189,8	10778,5
в тому числі				
доходи загального фонду (без трансфертів)	млн грн	10302,7	11347,7	10001,9
доходи спеціального фонду (без трансфертів)	млн грн	688,3	842,1	776,6
Видатки місцевих бюджетів, всього	млн грн	16137,6	18136,3	17340,6
у тому числі трансферти з державного фонду	млн грн	6080,3	6656,2	6562,1

Показники	Одиниця виміру	2022 рік	2023 рік	2024 рік
Податковий борг за грошовими зобов'язаннями платників податків без урахування податкового боргу платників податків (станом на кінець року)	млн грн	2201,76	1304,0	1298,0
Зовнішньоекономічна діяльність				
Обсяг експорту товарів	млн дол. США	684,5	640,0	672,0
Обсяг експорту, відсотків до попереднього року	відс.	58,7	93,5	105,0
Обсяг імпорту товарів	млн дол. США	598,0	530,0	545,9
Обсяг імпорту, відсотків до попереднього року	відс.	60,1	88,6	103,0
Сальдо	млн дол. США	86,5	110,0	126,1

1. Цілі та завдання Програми економічного і соціального розвитку області на 2024 рік спрямовані на реалізацію визначених Стратегією розвитку Івано-Франківської області на 2021-2027 роки пріоритетних стратегічних напрямків та на створення умов для забезпечення стійкого розвитку економіки,

розвитку інфраструктури області, створення комфортних та безпечних умов проживання на території Івано-Франківської області.

У Програмі визначені такі основні напрями економічної і соціальної політики Івано-Франківської області:

- стабілізація розвитку економіки;
- розвиток інфраструктури області;
- створення комфортних та безпечних умов проживання на території Івано-Франківської області.

Програму розроблено з урахуванням завдань і положень Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки та Стратегії розвитку Івано-Франківської області на 2021-2027 роки.

2. Поточний стан довкілля Івано-Франківської області визначається такими тенденціями:

- зменшення обсягів викидів забруднюючих речовин (на 11,6%) в атмосферне повітря від стаціонарних джерел;

- зменшення обсяг скиду зворотних вод в поверхневі водні об'єкти області – на 5,504 млн.м³ в порівнянні з 2021 роком;

- зменшення забору свіжої води за рахунок промисловості, а саме: зменшення використання води ВП «Бурштинська ТЕС» АТ «ДТЕК Західенерго» – на 2,805 млн.м³ у зв'язку із зменшенням в 2022 р. виробітку електроенергії, ТОВ «Карпатнафтохім» – на 8,383 млн.м³ у зв'язку із зменшенням в 2022 р. потужностей виробничої діяльності;

- високий ступінь сільськогосподарської освоєності території області; загальна розораність перевищує межу екологічної збалансованості як у рівнинних, так і у передгірських районах;

- у 2022 році органи місцевого самоврядування не вжили достатніх заходів щодо встановлення в натурі (на місцевості) меж територій та об'єктів природно-заповідного фонду, які знаходяться на території територіальних громад. Відсутність належних клопотань (пропозицій) щодо виділення коштів з обласного фонду охорони навколишнього природного середовища на

розроблення документації із землеустрою об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення Івано-Франківської області від органів місцевого самоврядування;

- припинення зростання площі природно-заповідного фонду;
- приблизно постійний рівень утворення відходів, і невинне збільшення обсягів накопичених відходів I-IV класів небезпеки.

3. Основними екологічними проблемами області є:

- надзвичайна екологічна ситуація, яка склалася після припинення виробничої діяльності виробництва калійних добрив в м. Калуші;
- забруднення атмосферного повітря викидами промислових підприємств і автотранспорту;
- забруднення водних об'єктів скидами забруднюючих речовин із зворотними водами промислових підприємств і підприємств житлово-комунального господарства;
- накопичення промислових і побутових відходів, засмічення території в населених пунктах, на берегах річок, у лісових насадженнях, вздовж автодоріг, залізниць;
- розвиток ерозійних процесів та агрохімічна деградація ґрунтів;
- активізація небезпечних геодинамічних процесів (зсуви, селі, карсти), затоплення території і руйнування берегів річок під час повеней, обміління річок.
- підтопленням земель та населених пунктів регіону

4. Основні зобов'язання у сфері охорони довкілля області визначаються законами України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року», «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про охорону атмосферного повітря», «Про стратегічну екологічну оцінку», «Про оцінку впливу на довкілля», «Про управління відходами», «Про інвестиційну діяльність», Водним кодексом України, Указом Президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року».

5. Реалізація деяких заходів Програми *ймовірно* може призвести до:

- збільшення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря внаслідок збільшення обсягів виробництва промислової продукції та масштабування релокованого бізнесу;

- зростання викидів парникових газів внаслідок збільшення обсягів виробництва промислової продукції;

- погіршення якості водних ресурсів на ділянках автодорожніх будівельно-ремонтних робіт;

- вилучення або трансформації земель для розвитку транспортної інфраструктури, створення нових об'єктів туристичної та рекреаційної інфраструктури на території гірських населених пунктів;

- утворення будівельних відходів, зростання обсягів промислових і твердих побутових відходів;

- негативного впливу на біорізноманіття внаслідок створення нових об'єктів туристичної та рекреаційної інфраструктури на території гірських населених пунктів;

- негативного впливу на існуючі об'єкти природно-заповідного фонду (ПЗФ) через розвиток рекреаційної діяльності на територіях та об'єктах ПЗФ.

Наслідки реалізації цих заходів мають бути помірними, а тому прийнятними.

Ймовірність того, що реалізація Програми призведе до таких можливих негативних впливів на довкілля або здоров'я людей, які самі по собі будуть незначними, але у сукупності матимуть значний сумарний (кумулятивний) вплив на довкілля, є незначною.

6. Загалом, реалізація Програми має *позитивно* вплинути на якість атмосферного повітря та клімат, якість водних ресурсів, земельні ресурси, поводження з відходами, біорізноманіття та природоохоронні території.

Реалізація Програми має призвести до покращення стану здоров'я населення та підвищення рівня безпеки населення.

7. Для запобігання, зменшення та пом'якшення ймовірних негативних наслідків виконання Програми запропоновано ряд заходів. Ці заходи ґрунтуються на впливах, оцінених у звіті, та міжнародному досвіді діяльності в подібних умовах. Однак, такі заходи – це загальні рекомендації щодо усунення негативних наслідків, тоді як детальні заходи повинні розглядатися в кожному конкретному випадку під час реалізації Програми, а також в процесі надання екологічних дозволів.

8. Цілі та завдання Програми спрямовані на реалізацію цілей та завдань, визначених Стратегією розвитку Івано-Франківської області на 2021-2027 роки, та орієнтовані на реалізацію інноваційного сценарію. Програма, як і Стратегія, побудована на засадах збалансованого (сталого) розвитку, а тому не потребує альтернативних варіантів розвитку. Якщо в якості альтернативи розглядати «нульовий сценарій», тобто опис, прогнозування та оцінку ситуації у випадку незатвердження Програми, то реалізація такої альтернативи не дасть змоги збільшити позитивні впливи на довкілля і здоров'я населення, які мають бути наслідком виконання заходів Програми, і не забезпечить поступу у досягненні збалансованого (сталого) розвитку Івано-Франківської області.

9. Враховуючи відсутність більшості статистичних показників внаслідок призупинення оприлюднення статистичної інформації відповідно до Закону України «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни» моніторинг виконання Програми базується на розгляді обмеженого числа відібраних показників (індикаторів), запропонованих у Програмі.

ВИСНОВКИ

Завдання та заходи Програми розроблені з урахуванням завдань та заходів у відповідних галузях і сферах діяльності, заходів міських цільових програм розвитку, затверджених міською радою. Заходи мають адресне спрямування з визначенням відповідальних виконавців, термінів реалізації, джерел та обсягів фінансування.

Основні зобов'язання у сфері охорони довкілля Івано-Франківської міської ТГ визначаються законами України "Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року", "Про охорону навколишнього природного середовища", "Про охорону атмосферного повітря", "Про стратегічну екологічну оцінку", "Про оцінку впливу на довкілля", "Про відходи", "Про інвестиційну діяльність", Водним кодексом України, Указом Президента України "Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року".

Цілі та завдання Програми спрямовані на реалізацію цілей та завдань, визначених Стратегією розвитку Івано-Франківської області на 2021-2027 роки та Стратегією розвитку Івано-Франківської міської об'єднаної територіальної громади на період до 2028 року, та орієнтовані на реалізацію інноваційного сценарію.

Програма побудована на засадах збалансованого (сталого) розвитку, а тому не потребує альтернативних варіантів розвитку. Якщо в якості альтернативи розглядати "нульовий сценарій", тобто опис, прогнозування та оцінку ситуації у випадку незатвердження Програми, то реалізація такої альтернативи не дасть змоги збільшити позитивні впливи на довкілля і здоров'я населення, які мають бути наслідком виконання заходів Програми, і не забезпечить поступу у досягненні збалансованого (сталого) розвитку Івано-Франківської міської ТГ.

«Програма охорони навколишнього природного середовища Івано-Франківської міської територіальної громади на 2021 – 2025 роки» спрямована на екологічно безпечне для життя і здоров'я навколишнє природне

середовище: Загалом, реалізація Програми за умови врахування рекомендацій СЕО, має позитивно вплинути на якість атмосферного повітря та клімат, якість водних ресурсів, земельні ресурси, поводження з відходами, біорізноманіття та природоохоронні території.

Реалізація Програми має призвести до покращення стану здоров'я населення та підвищення рівня безпеки населення. Виконання заходів Програми не загрожує територіям з природоохоронним статусом, які є найбільш чутливими елементами територіальних екосистем. Заходи Програми не суперечать міжнародним угодам, державним програмам та планам, а навпаки спрямовані на їх безумовне дотримання та виконання.

Розроблення Програми було проведено з урахуванням ймовірних впливів на довкілля та з прагненням їх мінімізації.

Впливи на довкілля, що будуть виникати при проведенні заходів, не будуть перевищувати нормативно допустимих рівнів, що забезпечуватиметься застосуванням сучасних технічних рішень та проходження процедури оцінки впливу на довкілля на місцевих рівнях, за потреби. Система запропонованих у Програмі показників включає екологічні показники та показники здоров'я населення. З метою врахування індикаторів, зазначених у національній доповіді "Цілі сталого розвитку: Україна", кількість екологічних індикаторів доцільно розширити Програма визначає сукупність взаємоузгоджених завдань і заходів, що будуть реалізуватися місцевими органами виконавчої влади, територіальними органами міністерств та інших центральних органів виконавчої влади, підприємствами, установами та організаціями щодо вирішення нагальних проблем та досягнення стратегічних цілей розвитку міста у 2021-2030 рр.

З метою забезпечення цілісності системи планування регіонального розвитку проєкт Програми враховує положення програмних документів, які діють на державному та регіональному рівнях, екосистемний підхід та удосконалення системи інтегрованого екологічного управління та врахування екологічної складової під час розроблення та затвердження документів

державного планування. Реалізація Програми не має супроводжуватися появою нових негативних наслідків для довкілля. Разом з тим, реалізація багатьох оперативних завдань Програми має призвести до покращення екологічної ситуації в місті.

Затвердження Програми, зважаючи на комплексність рішень, що обумовлюється необхідністю збалансованого розвитку екологічної складової, а також наукові дослідження у цій галузі у короткостроковий період (1-3 роки) буде мати незначний вплив на стан довкілля, який буде обумовлений впливом існуючих незмінних факторів. Реалізація положень Програми буде мати позитивний вплив на рівень здоров'я населення, тобто сприятиме зниженню рівня захворюваності населення, що є важливим індикатором регіонального розвитку на середньостроковий та довгостроковий період.

У разі продовження розпочатої роботи вплив не буде відрізнятися від короткострокового. У порівнянні з нульовою альтернативою вплив на довкілля оцінюється як незначний, оскільки, як зазначалося вище, буде обумовлений впливом існуючих незмінних факторів.

Враховуючи географічне місце розташування Івано-Франківської МТГ на значній відстані від межі сусідніх держав ймовірні транскордонні наслідки на довкілля та здоров'я населення відсутні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Марушевський Г.Б. Стратегічна екологічна оцінка: методичний посібник / Г. Б. Марушевський – Київ: К.І.С., 2014. – 96 с.
2. Федерація канадських муніципалітетів / Проект міжнародної технічної допомоги «Партнерство для розвитку міст», 2019. – 44 с.
3. Протокол про стратегічну екологічну оцінку. Факти та переваги застосування [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Європейської економічної комісії ООН. – Режим доступу: https://www.unecce.org/fileadmin/DAM/env/eia/Publications/2016/Protocol_on_SEA/Brochure_on_SEA_Protocol_UKR.pdf (дата звернення: 28.09.2020 рік)
4. Директива Ради 85/337/ЄЕС від 27 червня 1985 р. про оцінку наслідків впливу деяких громадських і приватних проєктів на навколишнє середовище [Електронний ресурс] // Офіційний портал Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів. – Режим доступу: <https://mepr.gov.ua/files/docs/85%20337%20%D0%84%D0%95%D0%A1%20%D0%92%D0%86%D0%94%2027%20%D0%A7%D0%95%D0%A0%D0%92%D0%9D%D0%AF%201985%20%D0%A0..pdf> (дата звернення: 28.09.2020 рік)
5. Розроблення та впровадження стратегічного плану розвитку регіону: практичний посібник / [Боврон Б., Вігода А., Девідсон Г. та ін.]; за ред. І. Санжаровського. – Київ: К.І.С., 2008. – 214 с.
6. Про ратифікацію Протоколу про стратегічну екологічну оцінку до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті: Закон України №562-VIII від 01.07.2015 року [Електронний ресурс] / – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/562-19> (дата звернення: 4.10.2020 рік)
7. Протокол про стратегічну екологічну оцінку до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті [Електронний ресурс]: міжнародний документ: [ратифіковано законом 83 України № 562-VIII від 01.07.2015]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_b99#Text (дата звернення: 9.10.2020 рік)

8. Палехов Д.О. Правові проблеми імплементації механізму стратегічної екологічної оцінки на Україні / Д.О. Палехов: Наука і освіта 2005 – матер. VIII Міжнар. наук.-практ. конф. – Т. 47: Право. – Дніпропетровськ: Вид-во "Наука і освіта", 2005. – С. 59-61.
9. Закон України Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року [Електронний ресурс] / – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19> (дата звернення 06.05.2020 рік)
10. Про затвердження Національного плану дій з охорони навколишнього природного середовища на 2011-2015 роки [Електронний ресурс]: розпорядження Кабінету Міністрів України від 25.05.2011 № 577-р // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/577-2011-%D1%80#Text> (дата звернення: 25.10.2020 рік)
11. Пропозиції до Базового плану адаптації екологічного законодавства України до законодавства Європейського Союзу (юридичні аспекти) [Електронний ресурс] // Офіційний портал Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів. – Режим доступу: <https://mepr.gov.ua/news/27532.html> (дата звернення: 29.10.2020 рік)
12. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: міжнародний документ: [ратифіковано законом України № 1678-VII від 16.09.2014]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text (дата звернення: 4.11.2020 рік)
13. Лісовський С.А. Суспільство і природа: баланс інтересів на теренах України» / Інститут географії НАН України. – Київ, 2009. – 300 с.
14. Методичні рекомендації зі здійснення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування [Електронний ресурс] // Офіційний портал Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів. – Режим доступу:

https://mepr.gov.ua/files/docs/nakazy/2018/nakaz_296.pdf (дата звернення: 10.11.2020 рік)

15. Про внесення змін до Методичних рекомендацій із здійснення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування: наказ Міністерства екології та природних ресурсів України від 18.07.2019 №260 [Електронний ресурс] // Офіційний портал Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів. – Режим доступу: https://menr.gov.ua/files/docs/nakazy/2019/nakaz_260.pdf (дата звернення: 12.11.2020 рік)

16. Зміни до Методичних рекомендацій із здійснення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування: наказ Міністерства екології та природних ресурсів України від 29 грудня 2018 року № 465. [Електронний ресурс] // Офіційний портал Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів. – Режим доступу: https://menr.gov.ua/files/docs/nakazy/2019/nakaz_260.pdf (дата звернення: 17.11.2020 рік)

17. Про стратегічну екологічну оцінку [Електронний ресурс]: закон (№ 2354-VIII): [прийнято Верховною Радою України 01.01.2020] // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2354-19#Text> (дата звернення: 18.11.2020 рік)

18. Куйбіда В.С., Білоконь Ю.М. Територіальне планування в Україні: європейські засади та національний досвід. – Київ: Логос, 2009 – С. 13.

19. Стратегічна екологічна оцінка [Електронний ресурс] / – Режим доступу: <http://center-ltd.com.ua/ekologichna-ekspertyza/> (дата звернення 19.11.2020 рік)

20. Міжнародний досвід упровадження стратегічної екологічної оцінки: можливості для України [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Наукової електронної бібліотеки періодичних видань НАН України. – Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/162889/5-Shevchenko.pdf?sequence=1> (дата звернення: 22.11.2020 рік)

21. Наукові засади розробки стратегії сталого розвитку України» / ІПРЕЕД НАН України, ІГ НАН України, ІППЕ НАН України. – Одеса: ІПРЕЕД НАН України, 2012. – 714 с.
22. Хлобистов Є.В. Стратегічна екологічна оцінка для запобігання конфліктів експертний погляд / Є.В. Хлобистов, Л.С. Жарова: Журнал Економіст.– Київ, 2016. – С. 54
23. Руденко Л.Г. Досвід застосування стратегічної екологічної оцінки в процесі планування в Україні / Л.Г. Руденко, С.А. Лісовський, Є.О. Маруняк // Український географічний журнал. – 2016. – № 2. – С. 3-12
24. Берданова О. Стратегічне планування. Навчальний посібник / О. Берданова, В. Вакуленко, В. Тертичка. – Львів: ЗУКЦ, 2008. – 138с.
25. Про затвердження Методичних рекомендацій із здійснення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування: наказ Міністерства екології та природних ресурсів України від 10.08.2018 № 296. [Електронний ресурс] // Офіційний портал Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів. – Режим доступу: https://menr.gov.ua/files/docs/naказы/2019/naказ_260.pdf (дата звернення: 23.11.2020 рік)
26. Хлобистов Є.В. Інституційні передумови імплементації стратегічної екологічної оцінки: аналіз стану державного планування та прогнозування соціально-економічно-го розвитку / Є.В. Хлобистов: Вісник Сумського державного університету. – 2005. – №10. – С. 48-53
27. Марушевський Г.Б. Екологічна збалансованість стратегічних ініціатив і проектів : практичний посібник / Г. Б. Марушевський – Київ: К.І.С., 2012. – 138 с.
28. Маринич О.М. Удосконалена схема фізико-географічного районування України / О.М. Маринич, Г.О. Пархоменко, О.М. Петренко, П.Г. Шищенко // Український географічний журнал. – 2003. – № 1. – С. 16- 20.
29. Карамушка В.І. Екологічна збалансованість стратегічних ініціатив і проектів (інтегрування довкільних аспектів у стратегічне планування та

проектну діяльність): практ. посібник / В.І. Карамушка.– Київ: К.І.С., 2012. – 138 с.

30. Т.Л. Андрієнко, О.І. Прядко, Л.С. Юглічек, Г.А. Сагайдак, Л.П. Казімірова, Р.Г. Білик, М.Д. Матвеев / Природнозаповідний фонд регіону як основа побудови його екологічної мережі / Природа унікального краю – Малого Полісся / під ред. Т. Л. Андрієнко. – Кам.-Подільський: В-во ПП Мошинського В. С., 2010. – С. 183-245.

31. Про затвердження Порядку передачі документації для надання висновку з оцінки впливу на довкілля та фінансування оцінки впливу на довкілля та Порядку ведення Єдиного реєстру з оцінки впливу на довкілля: Постанова КМУ від 13 грудня 2017 р. № 1026 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1026-2017- %D0%BF#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1026-2017-%D0%BF#Text).

32. Про затвердження критеріїв визначення планованої діяльності, яка не підлягає оцінці впливу на довкілля, та критеріїв визначення розширень і змін діяльності та об'єктів, які не підлягають оцінці впливу на довкілля: Постанова КМ України від 13 грудня 2017 р. № 1010.

33. Про затвердження Порядку проведення громадських слухань у процесі оцінки впливу на довкілля: Постанова КМ України від 13 грудня 2017 р. № 41. Оцінка впливу на довкілля: міжнародні стандарти, досвід інших країн і передумови до запровадження нової моделі оцінки впливу на довкілля в Україні та її основні елементи [Електронний ресурс] / С. Вихрист, Є. Єндрюшка, Н. Мікуліч та ін. – Київ, 2018. – 141 с. (електронне видання).

34. Алексеева Є. Оцінка впливу на довкілля: можливості для громадськості: посібник / Є. Алексеева; за заг. ред. О. Кравченко. – Львів: Вид-во «Компанія “Манускрипт”», 2017. – 36 с.

35. Вплив (не)допустимий: як покращити оцінку впливу рубок на довкілля [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://epl.org.ua/wpcontent/uploads/2020/06/OVD_rubok_lisu_versiya_OK_clean_posylannya_1.pdf.

36. Методичні рекомендації з розробки звіту з оцінки впливу на довкілля в галузі лісового господарства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mepr.gov.ua/documents/2749.html>.
37. Шутяк С. Постатейний коментар до Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» / С. Шутяк; за заг. ред. О. Кравченко. – Львів: Вид-во «Компанія "Манускрипт"», 2019. – 128 с.
38. Цілі сталого розвитку на період 2016-2030 років (зокрема, ціль 13 «Вжиття невідкладних заходів щодо боротьби зі зміною клімату та його наслідками»).
39. Розпорядженні КМУ від 07.12.2016 №932-р «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року».
40. Розпорядженні КМУ від 06.12.2017 № 878-р «Про затвердження плану заходів щодо виконання концепції реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року».
41. Правові засади у сфері поводження з відходами забезпечуються Законом України «Про відходи» (№ 187/98-ВР від 05.03.1998) та іншими законодавчими актами, що були розроблені для регулювання діяльності з метою уникнення чи мінімізації утворення відходів, зберігання й поводження з ними, запобігання та зменшення негативних наслідків для довкілля і здоров'я людини від утворення, зберігання та поводження з відходами.
42. Законодавчі акти, на яких базуються рішення проекту генерального плану: – Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності» від 18.02.2015 р. №3040-V із змінами.
43. Закон України «Про внесення змін до статті 8 Закону України «Про автомобільні дороги» щодо класифікації автомобільних доріг загального користування» від 21.11.2012 р. № 4223-V.
44. Протокол про стратегічну екологічну оцінку (Протокол про СЕО) до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті (Конвенція Еспо), ратифікований Верховною Радою України (№ 562-VIII від 01.07.2015)

45. Директива 2001/42/ЄС про оцінку впливу окремих планів і програм на навколишнє середовище, імплементація якої передбачена Угодою про асоціацію між Україною та ЄС
46. Водний кодекс України
47. Лісовий кодекс України «Про природно-заповідний фонд»
48. Закон України «Про охорону атмосферного повітря»
49. Закон України «Про відходи»
50. Закон України «Про питну воду та питне водопостачання»
51. Закон України «Про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення»
52. Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2025 року (зі змінами).
53. Руденко Л.Г. Досвід застосування стратегічної екологічної оцінки в процесі планування в Україні / Л.Г. Руденко, С.А. Лісовський, Є.О. Маруняк // Український географічний журнал. – 2016. – № 2. – С. 3-12
54. Берданова О. Стратегічне планування. Навчальний посібник / О. Берданова, В. Вакуленко, В. Тертичка. – Львів: ЗУКЦ, 2008. – 138 с.
55. Про затвердження Методичних рекомендацій із здійснення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування: наказ Міністерства екології та природних ресурсів України від 10.08.2018 № 296. [Електронний ресурс] // Офіційний портал Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів. – Режим доступу: https://menr.gov.ua/files/docs/naказы/2019/naказ_260.pdf (дата звернення: 23.11.2020 рік)
56. Хлобистов Є.В. Інституційні передумови імплементації стратегічної екологічної оцінки: аналіз стану державного планування та прогнозування соціально-економічного розвитку / Є.В. Хлобистов: Вісник Сумського державного університету. – 2005. – №10. – С. 48-53